

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1994-1995

28 FEBRUARI 1995

Ontwerp van wet tot bestraffing van het ontkennen, onderschatten, rechtvaardigen of goedkeuren van de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd

Voorstel van wet houdende bestraffing van het betwisten, het in twijfel trekken en het ontkennen of het verdedigen van de misdaden tegen de menselijkheid en de oorlogsmisdaden

**VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER ERDMAN**

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden: de heren Lallemand, voorzitter, Barzin, Borin, mevrouw Cahay-Andre, de heer Cooreman, mevrouw Delcourt-Pètre, de heren Foret, Goovaerts, Loones, Lozie, mevrouw Maximus, de heren Mouton, Pataer, Vaes, Vandenberghe, R. Van Rompaey, mevrouw Verhoeven, de heren Weyts en Erdman, rapporteur.
2. Plaatsvervangers: de heren Hatry, Leroy, Matthijs, Seeuws en Suykerbuyk.
3. Andere senatoren: de heren Buelens en Desmedt.

R. A 16795 en 16066

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1299-1 (1994-1995): Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

517-1 (1992-1993): Voorstel van wet.

Ter vervanging van blz. 1 van het vroeger rondgedeelde Gedr. St. 1299-2 (1994-1995).

(4)

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1994-1995

28 FÉVRIER 1995

Projet de loi tendant à réprimer la négation, la minimisation, la justification ou l'approbation du génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale

Proposition de loi tendant à réprimer la contestation, la remise en cause et la négation ou l'apologie des crimes contre l'humanité et des crimes de guerre

**RAPPORT
FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. ERDMAN**

Ont participé aux travaux de la commission:

1. Membres effectifs: MM. Lallemand, président, Barzin, Borin, Mme Cahay-Andre, M. Cooreman, Mme Delcourt-Pètre, MM. Foret, Goovaerts, Loones, Lozie, Mme Maximus, MM. Mouton, Pataer, Vaes, Vandenberghe, R. Van Rompaey, Mme Verhoeven, MM. Weyts et Erdman, rapporteur.
2. Membres suppléants: MM. Hatry, Leroy, Matthijs, Seeuws et Suykerbuyk.
3. Autres sénateurs: MM. Buelens et Desmedt.

R. A 16795 et 16066

Voir:

Documents du Sénat:

1299-1 (1994-1995): Projet transmis par la Chambre des représentants.

517-1 (1994-1995): Proposition de loi.

En remplacement de la 1re page du doc. 1299-2 (1994-1995) distribué précédemment.

De Commissie voor de Justitie heeft dit wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 14 februari 1995.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE

Het voorliggende wetsontwerp is door de Kamer van volksvertegenwoordigers bijna eenparig aangenomen.

Deze tekst, ingediend door de heren Eerdeken en Mayeur(1), strekt ertoe het betwisten, in twijfel trekken en ontkennen of het goedpraten van misdrijven tegen de mensheid en van oorlogsmisdrijven te bestraffen.

Er wordt een bijzondere tenlastenlegging gecreëerd ten opzichte van degenen die de genocide gepleegd tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime ontkennen, schromelijk onderschatten, pogen te rechtvaardigen of goedkeuren.

De term «genocide» dient te worden begrepen in de zin die aan dit woord in het internationaal recht wordt gegeven.

In geval van herhaling kan de veroordeelde bovendien tot de ontzetting worden veroordeeld.

Een andere sanctie bestaat in de bekendmaking van het vonnis in zijn geheel of bij uittreksels in één of meer dagbladen, of in de aanplakking ervan.

De tekst bepaalt eveneens dat het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, alsmede iedere vereniging die op grond van haar statuten tot doel stelt de morele belangen en de eer van het verzet of van de gedeporteerden te verdedigen, in rechte kunnen optreden in alle rechtsgeschillen waartoe de toepassing van deze wet aanleiding kan geven.

De Regering sluit zich aan bij de voorgestelde tekst, die zo spoedig mogelijk dient te worden goedgekeurd.

II. ALGEMENE BESPREKING

Een lid herinnert eraan dat de heer Lallemand c.s. een gelijkaardig voorstel in de Senaat heeft ingediend, houdende bestraffing van het betwisten, het in twijfel trekken en het ontkennen of het verdedigen van de misdaden tegen de menselijkheid en de oorlogsmisdaden(2).

(1) Gedr. St., Kamer, nr. 557/1, B.Z. 1991-1992.

(2) Gedr. St. Senaat, nr. 517-1, 1992-1993.

La Commission de la Justice a examiné la présente proposition de loi au cours de ses réunions du 14 février 1995.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE

Le projet de loi à l'examen a été adopté à la quasi-unanimité par la Chambre des représentants.

Ce texte, déposé par MM. Eerdeken et Mayeur(1), tend à réprimer la contestation, la remise en cause et la négation ou l'apologie des crimes contre l'humanité et des crimes de guerre.

On instaure une incrimination particulière à l'égard de ceux qui nient, minimisent grossièrement, cherchent à justifier ou approuvent le génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale.

Le terme «génocide» s'entend au sens que lui donne le droit international.

En cas de récidive, le condamné peut en outre se voir infliger l'interdiction.

Une autre sanction consiste à faire insérer le jugement intégralement ou par extrait dans un ou plusieurs journaux, ou à le faire afficher.

Le texte dispose également que le Centre pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme ainsi que toute association qui se propose, par ses statuts, de défendre les intérêts moraux et l'honneur de la résistance ou des déportés peuvent ester en justice dans tous les litiges auxquels l'application de la présente loi pourrait donner lieu.

Le Gouvernement s'associe au texte proposé, qu'il convient d'adopter le plus rapidement possible.

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

Un membre rappelle que M. Lallemand et consorts avaient déposé au Sénat une proposition analogue tendant à réprimer la contestation, la remise en cause et la négation ou l'apologie des crimes contre l'humanité et les crimes de guerre(2).

(1) Doc. Chambre, n° 557/1, S.E. 1991/1992.

(2) Doc. Sénat n° 517-1, 1992-1993.

Dit voorstel moet bij deze bespreking worden gevoegd, en zal na goedkeuring van de voorliggende tekst vervallen verklaard moeten worden, vermits de twee teksten hetzelfde voorwerp hebben.

In de Kamer is men van een veel bredere tekst vertrokken, die oorspronkelijk de ontkenning van alle misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden, zoals bepaald in de tenlasteleggingen weerhouden voor het Hof van Nuremberg, beoogde.

Het lid benadrukt dat men door de beperking van het toepassingsgebied van de tekst de beoordeling van de betwisting van andere historische feiten, die zich in de toekomst en in het kader van dezelfde benadering zou opdringen, in geen geval heeft willen uitsluiten.

De spreker hoopt dat het voorstel een heilzame reactie voor andere situaties zal veroorzaken, opdat men niet klakkeloos en vooral ten opzichte van de jonge generaties die deze situaties niet onder ogen hebben gehad, bepaalde feiten zou negeren.

Zo niet zou er opvoedkundig een hiaat worden geschapen, of zou een generatie minstens opgevoed worden volgens principes die we blijven verafschuwen.

Het lid onderstreept ook dat, zoals dit ook het geval was voor zijn voorstel tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden⁽¹⁾, er hier geen afbreuk wordt gedaan aan de door de Grondwet vastgestelde principes inzake het vervolgen van drukpersmisdrijven.

Dit probleem zal in de toekomst grondig moeten worden onderzocht; meer bepaald in deze materie worden er drukpersmisdrijven gepleegd, die onder de bevoegdheid van het Hof van Assisen vallen, met alle gevolgen van dien.

Het lid haalt als voorbeeld een publikatie aan, die collega's ook hebben ontvangen, en die — op een beledigende wijze voor het woord « historisch » — de titel draagt van « Historisch onderzoek ».

Het lid merkt voorts op dat sommigen dit als een louter symbolische wetgeving beschouwen, die, precies wegens de bevoegdheid van het Hof van Assisen, praktisch tot geen vervolging zal leiden.

Uit de praktijk heeft de spreker altijd ervaren dat een strafwet in de eerste plaats wordt gedragen door het gevoel van de gemeenschap dat ze noodzakelijk is, hoewel er weliswaar ook reglementaire strafwetten zijn, die bepaalde zaken in de maatschappij ordenen.

Cette proposition doit être jointe à la discussion et devra être déclarée sans objet après l'adoption du texte à l'examen, puisque les deux textes ont un objet identique.

À la Chambre, on est parti d'un texte beaucoup plus large, qui visait initialement la négation de tous les crimes contre l'humanité et des crimes de guerre, au sens des incriminations retenues devant la Cour de Nuremberg.

L'intervenant souligne qu'en limitant le champ d'application du texte, on n'a nullement voulu exclure la mise en jugement de la contestation d'autres faits historiques laquelle s'imposerait à l'avenir dans le cadre de la même approche.

Il espère que la proposition suscitera une réaction salutaire pour d'autres situations, de manière telle que l'on ne nie pas arbitrairement certains faits, surtout vis-à-vis des jeunes générations qui ne les ont pas vécues.

Sans cela, on créerait un hiatus éducatif ou on éduquerait, en tout cas, une génération selon des principes que nous continuons d'exécuter.

L'intervenant souligne également que, comme c'était le cas pour sa proposition de loi modifiant la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie⁽¹⁾, il n'est pas porté atteinte en l'espèce aux principes consacrés par la Constitution en matière de poursuite des délits de presse.

Ce problème devra, à l'avenir, faire l'objet d'un examen approfondi; c'est plus précisément dans ce domaine que l'on commet des délits de presse, qui relèvent de la compétence de la cour d'assises, avec toutes les conséquences que cela implique.

L'intervenant cite l'exemple d'une publication que des collègues ont également reçue et qui porte le titre néerlandais de *Historisch onderzoek*, ce titre faisant injure à l'adjectif « *historisch* » (historique).

Il ajoute que certains considèrent cette législation comme une législation purement symbolique, qui ne donnera quasiment jamais lieu à poursuites, précisément en raison de la compétence de la cour d'assises.

La pratique lui a toujours appris qu'une loi pénale est inspirée avant tout par le sentiment qu'éprouve la collectivité de sa nécessité, même s'il existe aussi des lois pénales réglementaires, qui structurent certaines choses dans la société.

(1) Gedr. St. Senaat, nr. 117-1, B.Z. 1991-1992.

(1) Doc. Sénat n° 117-1, S.E. de 1991-1992.

In het geval van dit voorstel, zoals het door de Kamer is gestemd, is het ongetwijfeld een belediging voor de slachtoffers en hun nabestaanden die als gemeenschapsgevoel hier moet worden vertolkt in een strafwet.

Het lid heeft de strafwet altijd beschouwd als de laatste stap van een cyclus.

Als men er niet in slaagt om in het kader van de opvoeding en van het onderwijs aan de komende generaties mee te geven wat de draagwijdte en de basisprincipes van onze samenleving moeten zijn, dreigen deze komende generaties — zoals het thans in bepaalde plaatsen van de wereld al het geval is — de verschrikking te moeten ervaren die uit de niet-naleving van bepaalde waarden kan voortvloeien.

Indien sommigen gebruik maken van een te grote vrijheid om deze waarden aan de toekomstige generaties te ontnemen, dan is een strafwet noodzakelijk.

Ten slotte heeft spreker kennis genomen van bepaalde artikels verschenen nadat het wetsvoorstel in de Kamer werd gestemd. Hij wenst hierbij te benadrukken dat men niet klakkeloos zich op vrijheden moet beroepen zonder de juridische draagwijdte ervan in acht te nemen.

Het lid vestigt de aandacht van degenen die vandaag achter het mom van de vrije meningsuiting dit wetsontwerp bekritisieren erop dat zelfs het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens uitdrukkelijk bepaalt dat de vrijheid van meningsuiting kan beperkt worden, indien de belangen van de maatschappij in het gedrang worden gebracht (artikel 10, 2°, van dit Verdrag).

De spreker meent dat het in deze materie juist het geval is.

Een ander lid vraagt wie als overtreder van deze wet kan worden beschouwd. Is het de auteur van een strafbaar geschrift, de verspreider ervan, of degene die in een later stadium van de verspreiding optreedt.

Voordat de wet was gestemd, is in de Vlaamse Raad de vraag gerezen of openbare bibliotheken dergelijke lectuur al of niet mogen weigeren.

Het lid gaat ervan uit dat de bedoeling van de minister erin bestond de wet toepasselijk te maken op degenen die dergelijke geschriften catalogeren, ter beschikking stellen van het publiek, enz.

De vorige spreker antwoordt dat, vanaf het ogenblik dat een incriminatie ten opzichte van de hoofddader mogelijk is, en onder voorbehoud van artikel 25, tweede lid van de Grondwet, de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek van toepassing zijn ten opzichte van

Dans le cas de la proposition en discussion, telle qu'elle a été votée par la Chambre, il s'agit indubitablement d'une injure aux victimes et à leurs proches parents, injure dont la répression doit se traduire, au titre de la solidarité, par une loi pénale.

L'intervenant a toujours considéré la loi pénale comme la dernière étape d'un cycle.

Si l'on ne réussit pas à inculquer aux générations à venir, dans le cadre de l'éducation et de l'enseignement, ce que doivent être l'importance et les principes fondamentaux de notre vie en commun, ces générations futures risquent — comme c'est déjà le cas en certains endroits du monde — de devoir subir l'horreur que peut engendrer le non-respect de certaines valeurs.

Si d'aucuns profitent d'une trop grande liberté pour priver les générations futures de ces valeurs, une loi pénale s'impose.

Enfin, l'intervenant a pris connaissance de certains articles parus après le vote de la proposition de loi à la Chambre. À cet égard, il tient à souligner que l'on ne doit pas invoquer gratuitement des libertés sans en observer la portée juridique.

Le commissaire attire l'attention de ceux qui critiquent aujourd'hui le projet de loi en discussion, sous le couvert de la liberté d'expression, sur le fait que même la Convention européenne des droits de l'homme prévoit explicitement que l'exercice de la liberté d'expression peut être limité si les intérêts de la société sont menacés (article 10, 2°, de ladite convention).

L'intervenant estime que c'est précisément le cas dans cette matière.

Un autre membre demande qui peut être considéré comme contrevenant à cette loi. Est-ce l'auteur d'un écrit punissable, son distributeur ou celui qui intervient à un stade ultérieur de la distribution?

Avant le vote de la loi, on s'est demandé, au Conseil flamand, si les bibliothèques publiques pouvaient ou non refuser une telle littérature.

L'intervenant part du principe que l'objectif du ministre était de rendre la loi applicable à ceux qui cataloguent de tels écrits, les mettent à la disposition du public, etc.

Le préopinant répond qu'à partir du moment où une incrimination de l'auteur principal est possible, et sous réserve de l'application de l'article 25, deuxième alinéa, de la Constitution, les articles 66 et 67 du Code pénal sont applicables à tous ceux qui ont offert une

al degenen die onmiskenbare hulp hebben geboden in de modaliteiten bepaald door deze artikelen (1).

Het is niet degene die zich als de auteur voorstelt die aan de oorsprong ligt van de geschriften waarvan sprake is, maar wel degenen die daarvoor de financiële middelen ter beschikking stellen, en de misdaad mogelijk maken (cf. artikel 66: « Zij die de misdaad of het wanbedrijf hebben uitgevoerd of aan de uitvoering rechtstreeks hebben medegewerkt »).

Men beoogt dus eveneens degenen die de misdaad financieren, de tekst vertalen, invoeren, enz.

Op dit laatste punt moet de minister overleg plegen op Europees vlak, om binnen het kader van het Schengen-Akkoord en van de Europese Unie na te gaan op welke wijze soortgelijke literatuur, die in veel gevallen uit het buitenland afkomstig is, zou kunnen worden tegengehouden.

Het lid kan zich voorstellen dat men in deze materie het systeem van de trapsgewijze verantwoordelijkheid inzake drukpers zal invoeren, waarbij, eens de auteur gekend, de uitgever, de drukker of de verspreider geen verantwoordelijkheid meer dragen.

De spreker is van mening dat er geen drukpersmisdrijf als dusdanig bestaat.

(1) De rapporteur verwijst hierbij naar het commentaar van de rechtsleer bij artikel 25 van de Grondwet. Hieruit blijkt dat dit artikel voor de persmisdrijven een bijzonder stelsel van aansprakelijkheid instelt — namelijk de trapsgewijze verantwoordelijkheid — dat van de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek afwijkt.

Deze laatste artikelen bepalen immers dat al wie aan een misdaad of wanbedrijf heeft deelgenomen als dader, mededader of medeplichtige, strafbaar wordt gesteld.

Bij persmisdrijven staat integendeel, en behalve in geval van mededaderschap, slechts één persoon in voor de aansprakelijkheid van het misdrijf.

Indien de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, dan kunnen de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd.

Indien de auteur niet bekend is en/of zijn woonplaats niet in België heeft, dan is de uitgever, maar niet de drukker of de verspreider, vervolgbaar, enz.

Zie:

— Ch. Van den Wijngaert, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Boek I, Maklu uitgevers, Antwerpen-Apeldoorn.

— J. Vande Lanotte, *Inleiding tot het publiek recht*, Deel 2, *Overzicht van het publiek recht*, 1994, nr. 506 en de aangehaalde rechtspraak.

Zie eveneens bijlage 2 bij dit verslag: Brussel, 15 september 1993, R.W. 1994-1995, blz. 851 e.v.:

« Aangezien de getrapte aansprakelijkheid alleen kan worden ingeroepen door de in het grondwetsartikel aangehaalde personen, zijnde de schrijver in de eerste plaats, de uitgever, de drukker of de verspreider. Daarentegen, personen die deze hoedanigheid niet bezitten, kunnen zich niet op het voordeel van de getrapte aansprakelijkheid beroepen (bij voorbeeld de hoofdredacteur van een dagblad: zie Hof van Beroep Brussel, eerste Kamer, 15 september 1993). »

aide indéniable selon les modalités prévues par ces articles (1).

Ce n'est pas celui qui se présente comme étant l'auteur à l'origine des écrits en question, mais ceux qui y affectent des moyens financiers et permettent le délit [voir l'article 66: « Ceux qui l'auront (le crime ou le délit) exécuté ou qui auront coopéré directement à son exécution »].

On vise donc également ceux qui financent le délit, traduisent le texte, l'important, etc.

En ce qui concerne ce dernier point, le ministre doit procéder à une concertation au niveau européen, en vue d'examiner, dans le cadre de l'accord de Schengen et de l'Union européenne, de quelle manière on peut barrer la route à cette littérature qui vient souvent de l'étranger.

L'intervenant pense que l'on invoquera, en l'espèce, le système de la responsabilité en cascade en matière de presse, si bien que, lorsque l'auteur est connu, l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peuvent être poursuivis.

L'intervenant estime qu'il n'existe pas de délit de presse en tant que tel.

(1) À ce propos, le rapporteur renvoie au commentaire de la doctrine concernant l'article 25 de la Constitution. Il ressort de ce commentaire que cet article instaure un régime particulier de responsabilité pour les délits de presse — à savoir la responsabilité en cascade — qui déroge aux articles 66 et 67 du Code pénal.

En effet, ceux-ci disposent que quiconque a participé à un crime ou un délit en tant qu'auteur, coauteur ou complice sera puni.

Au contraire, pour les délits de presse, une seule personne est responsable du délit, sauf s'il y a plusieurs coauteurs.

Si l'auteur est connu et que son domicile soit situé en Belgique, l'éditeur, l'imprimeur et le distributeur ne peuvent pas être poursuivis.

Si l'auteur n'est pas connu et/ou n'est pas domicilié en Belgique, c'est l'éditeur qui peut être poursuivi, mais non l'imprimeur ou le distributeur, etc.

Voir:

— Ch. Van den Wijngaert, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, livre I, éditions Maklu, Anvers-Apeldoorn.

— J. Vande Lanotte, *Inleiding tot het publiek recht*, tome 2, *Overzicht van het publiek recht*, 1994, n° 506 et la jurisprudence citée.

Voir également l'annexe 2 au présent rapport: Bruxelles, 15 septembre 1993, *Rechtskundig Weekblad*, 1994-1995, p. 851 sqq.:

(traduction) « Vu que la responsabilité en cascade ne peut être invoquée que par les personnes citées dans l'article de la Constitution, à savoir l'auteur en premier lieu, puis l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur. Par contre, les personnes qui n'ont pas cette qualité ne peuvent pas exciper de la responsabilité en cascade (par exemple le rédacteur en chef d'un quotidien: voir Cour d'appel de Bruxelles, 1re chambre, 15 septembre 1993). »

Er bestaan enkel misdrijven die bij middel van drukpers worden gepleegd.

De drukpers maakt slechts de uitvoering mogelijk.

De misdaad bestaat zoals hij geïncrimineerd is en kan eventueel ook op andere manieren worden geïncrimineerd.

Het lid meent dus dat de trapsgewijze verantwoordelijkheid hier niet kan worden ingeroepen door degene die de zaak financiert, en nog minder door de persoon die met kennis van zaken deze materialen zou vervoeren, invoeren, enz.

Een andere spreker beklemtoont dat men een onderscheid moet maken, naar gelang het misdrijf door middel van een gedrukt geschrift, of op een andere wijze is begaan.

Men kan natuurlijk de principiële politieke vraag stellen of het grondwetsartikel, dat de beoordeling van de persmisdrijven uitsluitend aan het Hof van Assisen voorbehoudt, al of niet moet worden gehandhaafd.

Deze vraag kan echter nu niet worden opgelost, vermits dat artikel niet voor herziening vatbaar is.

De tekst van het huidige artikel 25 van de Grondwet lijkt duidelijk. Volgens de interpretatie die door het Hof van Cassatie aan dit artikel wordt gegeven, kan de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft.

Drukpersmisdrijven moeten worden onderscheiden van drukkerijmisdrijven (1).

Drukpersmisdrijven zijn het uiten van een opinie in een gedrukt geschrift.

Een drukkerijmisdrijf zou bijvoorbeeld kunnen bestaan in een karikatuur die niet wordt gelijkgesteld met een geschrift of in publicaties via de elektronische media, die niet geschreven stukken zijn en dus geen beroep kunnen doen op het voordeel van artikel 25.

Volgens het lid kan het systeem van de trapsgewijze verantwoordelijkheid niet door een gewone wet worden gewijzigd. De klassieke interpretatie van het Hof van Cassatie is hier van toepassing: zodra het om een drukpersmisdrijf gaat is de schrijver verantwoordelijk, en in ondergeschikte orde de andere verantwoordelijkheden bij eliminatie de ene van de andere.

(1) Nota van de rapporteur: zie Dupont en Verstraeten, *Handboek Belgisch Strafrecht*, Boekdeel 1, Acco, Leuven-Amersfoort, 1989, blz. 176 e.v.

Il n'existe que des délits commis au moyen de la presse.

La presse ne fait que rendre possible l'exécution du délit.

Le délit n'existe qu'en fonction de l'incrimination et l'incrimination peut être formulée de manières différentes.

L'intervenant estime, dès lors, que la responsabilité en cascade ne peut pas être invoquée, en l'espèce, par celui qui finance l'affaire, et encore moins par la personne qui transporterait, importerait, etc., en connaissance de cause, le matériel en question.

Un autre intervenant souligne qu'il y a lieu de faire une distinction entre les délits commis au moyen d'un écrit imprimé et les autres.

On peut évidemment se poser, sur le plan des principes, la question politique de savoir si l'article de la Constitution qui réserve le jugement des délits de presse à la cour d'assises doit être maintenu ou non.

L'on ne peut toutefois pas répondre maintenant à cette question, étant donné que cet article n'est pas soumis à révision.

Le texte de l'article 25 actuel de la Constitution est clair. Selon l'interprétation qui lui est donnée par la Cour de cassation, l'éditeur, l'imprimeur ou le distributeur ne peuvent être poursuivis lorsque l'auteur est connu et a son domicile en Belgique.

Il y a lieu de faire une distinction entre les délits de presse et les délits d'imprimerie (1).

Les délits de presse sont les délits commis à l'occasion de l'expression d'une opinion dans un écrit imprimé.

Le délit d'imprimerie pourrait consister, par exemple, en une caricature, qui n'est pas assimilée à un écrit, ou dans des publications par les médias électroniques, lesquelles ne sont pas des pièces écrites et, dès lors, ne peuvent pas bénéficier de l'article 25.

L'intervenant estime que le système de la responsabilité en cascade ne peut pas être modifié par une loi ordinaire. Il y a lieu de s'en remettre, en l'espèce, à l'interprétation classique de la Cour de cassation: dès qu'il y a délit de presse, c'est l'auteur qui est responsable; quant à l'éditeur, à l'imprimeur et au distributeur, ils sont responsables à titre subsidiaire par élimination l'un de l'autre.

(1) Note du rapporteur: cf. Dupont et Verstraeten, *Handboek Belgisch Strafrecht*, tome 1, Acco, Leuven-Amersfoort, 1989, p. 176 sqq.

Pleegt de betrokkene een ander misdrijf in betrekking tot het drukpersmisdrijf, dan is het gemeen recht van toepassing.

Een ander lid vraagt of dit betekent dat zelfs wanneer de auteur gekend is en het feit strafbaar is, men het geschrift in boekhandels nog mag verkopen en het in de bibliotheken nog ter beschikking stellen.

De vorige spreker betwist deze gevolgtrekking.

Een interveniënt merkt op dat de rechtspraak van het Hof van Cassatie niet geldt voor degenen die een onmiskenbare hulp aan de schrijver hebben verstrekt, en die in het grondwetsartikel niet worden bedoeld (degenen die de handeling financieren of materiaal ter beschikking stellen, de invoerder, enz.).

De vorige spreker antwoordt dat het aan de rechtspraak toekomt de nieuwe wet te interpreteren.

De vraag is of de overtreding onder de verbeurdverklaring valt. Kan de strafrechter, wanneer hij de schrijver vervolgt, de verbeurdverklaring uitspreken t.a.v. alle geschriften, daar waar men ze aantreft?

Een lid herinnert eraan dat er in de Kamer werd voorgesteld de verbeurdverklaring in de tekst te vermelden.

De Kamer heeft uiteindelijk gekozen voor een «klassieke» oplossing, namelijk boetes, gevangenisstraffen, ... (1).

Hetzelfde lid haalt het voorbeeld aan van proceduren die hij destijds heeft gevoerd ter verdediging van kleine ambulante dagbladverkopers. Deze laatsten verkochten allerlei boekjes waar zogenaamde «storende beelden» werden in opgenomen. De werken werden allemaal in beslag genomen, en al die verkopers werden vervolgd en veroordeeld. Sindsdien zijn de zeden en gewoonten geëvolueerd.

De vorige spreker is van mening dat het in dat geval over een drukkerijmisdrijf gaat.

Hij haalt hierbij het typevoorbeeld aan van de zaak Metro, die karikaturen betrof, gepaard gaande met teksten.

(1) Cf. de artikelen 42 en 43 van het Strafwetboek. Bij misdaad of wanbedrijf wordt bijzondere verbeurdverklaring toepasselijk op de zaken bedoeld in artikel 42, 1° en 2°, altijd uitgesproken. Bij toepassing van artikel 100 van het Strafwetboek geldt deze verplichting tot verbeurdverklaring bij misdaden of wanbedrijven ook voor de bijzondere straffen, zelfs wanneer die daarvan geen melding zouden maken. De bijzondere verbeurdverklaring die een bijkomende straf is, mag niet worden verward met de inbeslagneming die een onderzoeksmaatregel is en geen definitieve eigendomsoverdracht meebrengt (cf. artikel 35 van het Wetboek van strafvordering).

Zie: Dupont en Verstraeten, *Handboek Belgisch Strafrecht*, deel I, Acco, Leuven-Amersfoort, 1989, blz. 373-382, en D'Haenens, *Belgisch Strafprocesrecht*, Story-Scientia, 1985, blz. 302-303 en 342 e.v.).

Si l'intéressé commet un autre délit lié au délit de presse, il y a lieu d'appliquer le droit commun.

Un autre membre demande si cela signifie que, même lorsque l'auteur est connu et qu'il y a infraction, l'écrit peut encore être vendu en librairie et mis à la disposition du public dans les bibliothèques.

L'intervenant précédent émet certains doutes à cet égard.

Un autre intervenant note que la jurisprudence de la Cour de cassation ne vaut pas pour ceux qui ont fourni à l'auteur une aide indéniable et qui ne sont pas visés par l'article de la Constitution (ceux qui financent l'acte ou mettent du matériel à la disposition, l'importateur, etc.).

Le préopinant répond que la nouvelle loi devra être interprétée dans le cadre de la jurisprudence.

La question qui se pose est de savoir si l'infraction peut donner lieu à une confiscation. Le juge pénal peut-il, lorsqu'il poursuit l'auteur, ordonner que tous les écrits soient confisqués là où on les trouve?

Un membre rappelle que l'on a proposé à la Chambre de mentionner la confiscation dans le texte.

La Chambre a finalement opté pour une solution «classique» avec amendes, peines de prison, ... (1).

L'intervenant cite l'exemple de procédures qu'il a engagées à l'époque pour défendre des petits marchands de journaux ambulants. Ceux-ci vendaient toutes sortes de petits livres comportant des images dites «gênantes». Ces publications furent toutes saisies et tous les vendeurs furent poursuivis et condamnés. Depuis lors, les mœurs et les habitudes ont évolué.

Le préopinant estime qu'en l'occurrence, il s'agit d'un délit d'imprimerie.

Il cite à ce propos l'exemple type de l'affaire Metro, qui concernait des caricatures accompagnées de textes.

(1) Cf. les articles 42 et 43 du Code pénal. En cas de crime ou de délit, la confiscation spéciale applicable aux choses visées à l'article 42, 1° et 2°, est toujours prononcée. Conformément à l'article 100 du Code pénal, cette confiscation obligatoire en cas de crime ou de délit vaut également pour les lois pénales particulières, même si celles-ci n'en font pas expressément mention. La confiscation spéciale, qui est une peine accessoire, ne doit pas être confondue avec la saisie, qui est une mesure d'instruction n'entraînant pas de transfert définitif de propriété (cf. l'art. 35 du Code d'instruction criminelle).

Voir Dupont et Verstraeten, *Handboek Belgisch Strafrecht*, tome I, Acco, Leuven-Amersfoort, 1989, pp. 373-382, et D'Haenens, *Belgisch Strafprocesrecht*, Story-Scientia, 1985, pp. 302-303 et 342 et suiv.).

De gewone rechtbank heeft zich toen bevoegd geacht, op basis van het onderscheid tussen drukpers-misdrijf en drukkerijmisdrijf.

De vraag over een mogelijke verbeurdverklaring moet worden onderzocht in het licht van het eerste lid van artikel 25 van de Grondwet, volgens hetwelke er geen censuur mag worden uitgeoefend.

Bepaalde auteurs leiden uit deze bepaling af dat men nooit preventief — desgevallend voor de burgerlijke rechter in kort geding met een dwangsom — een verspreidingsverbod zou kunnen opleggen.

Het lid kan zich voorstellen dat bij een strafrechtelijke veroordeling de burgerlijke partij, of degene die van een voldoende belang laat blijken, een vordering tot verbod van verdere verspreiding van de boeken, met het opleggen van een dwangsom, instelt.

Persoonlijk is de spreker van mening dat artikel 25 van de Grondwet nooit betrekking kan hebben op gerechtelijke procedures, omdat een gerechtelijke beslissing, met inbegrip van een preventieve sanctie opgelegd door de burgerlijke rechter, geen censuur is.

Dit probleem heeft een algemene draagwijdte, en rijst ook in andere materies, zoals bijvoorbeeld het verbod van een aantal uitzendingen op de RTBF of op de BRTN.

Een lid vraagt of een minister of een andere overheid zich bijvoorbeeld op de wet kan beroepen om, zonder zelf daarmee in overtreding te zijn van de interpretatie van de wetgeving, de verspreiding van bepaalde boeken in de scholen te verbieden.

De minister antwoordt dat dit mogelijk is, uiteraard slechts in het onderwijsnet dat van de bedoelde minister afhangt.

Als deze laatste een dergelijk verbod niet wil opleggen, kan hij ook klacht indienen.

De mogelijkheden geboden door artikel 4 van het ontwerp moeten ook niet uit het oog worden verloren.

Op basis van dit artikel kan men niet alleen een schadevergoeding maar ook het opleggen van een dwangsom eisen.

Deze laatste oplossing geeft soms betere resultaten dan een louter strafrechtelijke sanctie.

Een lid vraagt of er een procedure bestaat tot inbeslagneming van de krachten deze wet strafbare geschriften, wanneer de auteur nog niet bekend is en de geschriften op de markt ruim worden verspreid.

De minister merkt eerst op dat het feit dat het geschrift al ruim verspreid is, aantoonde dat men laatsttijd heeft gereageerd. Men kan strafrechtelijk in

Le juge ordinaire s'était déclaré compétent en se fondant sur la distinction entre délit de presse et délit d'imprimerie.

La question de la confiscation éventuelle doit s'envisager à la lumière de l'article 25, alinéa premier, de la Constitution, en vertu duquel aucune censure ne peut être exercée.

Certains auteurs déduisent de cette disposition que l'on ne pourrait jamais prononcer préventivement une interdiction de diffusion, notamment dans le cadre d'une action en référé devant le juge civil et avec une astreinte.

L'intervenant peut concevoir qu'en cas de condamnation pénale, la partie civile, ou celui qui justifie d'un intérêt suffisant, intente une action en vue de faire interdire la poursuite de la diffusion des livres, sous peine d'astreinte.

Personnellement, il pense que l'article 25 de la Constitution ne peut jamais concerner les procédures judiciaires, pour le motif qu'une décision de justice, en ce compris une sanction préventive infligée par le juge civil, n'est pas un acte de censure.

Ce problème a une portée générale et se pose également dans d'autres matières, par exemple l'interdiction de certaines émissions à la R.T.B.F. ou la B.R.T.N.

Un membre demande si un ministre ou une autre autorité peut, par exemple, se prévaloir de la loi pour interdire la diffusion de certains livres dans les écoles, sans transgresser lui-même, de ce fait, l'interprétation de la législation.

Le ministre répond que cela se peut, mais uniquement, bien entendu, dans le réseau d'enseignement qui dépend du ministre en question.

Si ce dernier ne souhaite pas imposer une telle interdiction, il peut également déposer une plainte.

Il ne faut pas non plus perdre de vue les possibilités offertes par l'article 4 du projet.

Cet article permet non seulement d'obtenir réparation, mais aussi de faire prononcer une astreinte.

Cette dernière solution donne parfois de meilleurs résultats qu'une sanction purement pénale.

Un membre demande s'il existe une procédure de saisie des écrits punissables en vertu de la loi en projet, lorsque l'auteur n'est pas encore connu et que ces écrits sont largement diffusés sur le marché.

Le ministre souligne que le simple fait que l'écrit est déjà largement diffusé montre que l'on a réagi tardivement. On peut agir au pénal à l'encontre de

rechte optreden, tegen de auteur, de mededaders of medeplichtigen, onder de hierboven omschreven voorwaarden, en voor zover de betrokkenen het misdrijf met opzet hebben gepleegd.

Er dient bijvoorbeeld een onderscheid te worden gemaakt tussen de boekhandelaar, gespecialiseerd in geschiedenisboeken en de handelaar in tweedehandse boeken, opgesteld in buitenlandse talen.

Het centrum voor de gelijkheid van kansen of een V.Z.W. bedoeld in artikel 4 van het ontwerp kan ook een burgerlijke vordering instellen, om op straffe van een dwangsom de geschriften uit de markt te laten nemen.

Een ander lid sluit zich in zekere mate aan bij de opmerking van een vorige interveniënt over de beperking van het toepassingsgebied van de in de Kamer oorspronkelijke ingediende tekst, beperking die hem niet gelukkig leek.

De spreker vestigt evenwel de aandacht op de hoogdringendheid waarmee de tekst zou moeten worden goedgekeurd, wat betreft meer in het bijzonder de gevolgen die in de tijd zijn ontstaan uit de Duitse nationaal-socialistische ideeën.

Er dient te worden vastgesteld dat die ideeën, die in de jaren dertig zijn ontstaan, en die geleid hebben tot de rampen die het voorwerp zijn van dit ontwerp, vandaag aan populariteit winnen.

Al de principes en waarden die wij door de eeuwen heen probeerden na te streven werden destijds als propagandamateriaal gebruikt om een bepaalde filosofie en een bepaalde drukkingsgroep krachtig te maken.

We zien vandaag hetzelfde gebeuren.

Een tweede aspect van de populariteit van die ideeën was de harde hand die men in die tijd als methode van opvoeding gebruikte, en die opnieuw bijzonder populair aan het worden is.

Bovendien zijn de principes die aan de grondslag lagen van het Duitse nationaal-socialistische regime, en die louter racistisch waren — namelijk te streven naar bevolkingsgroepen die qua samenstelling zuiver zijn, zelfs door het nagaan van de fysische samenstelling en de ethnïe waarvan iemand afkomstig is — als dusdanig al verwerpelijk.

Dat idee van ethnïsche zuiverheid, territoriaal begrepen, kent vandaag ook een nieuw succes.

Welnu, men weet waartoe dergelijke principes hebben geleid.

Het is dus belangrijk dat men precies vandaag op die gevolgen van het nationaal-socialisme wijst.

Het onderwijs werd door een vorige interveniënt als verantwoordelijk gesteld om bepaalde waarden naar voren te brengen.

l'auteur, des coauteurs ou des complices, aux conditions précisées ci-dessus, et pour autant que les intéressés aient commis le délit intentionnellement.

Il y a lieu de faire une distinction, par exemple, entre le libraire spécialisé en livres d'histoire et le marchand de livres d'occasion rédigés dans des langues étrangères.

Le Centre pour l'égalité des chances ou une A.S.B.L. visée à l'article 4 du projet peut aussi intenter une action civile pour faire retirer les écrits du marché sous peine d'astreinte.

Un autre membre approuve dans une certaine mesure la remarque faite par un préopinant au sujet de la limitation du champ d'application du texte déposé initialement à la Chambre, limitation qui ne lui paraît pas opportune.

L'intervenant attire toutefois l'attention sur l'urgence qu'il y a de voter le texte, en ce qui concerne plus précisément les conséquences qu'ont entraînées dans le temps les idées national-socialistes allemandes.

Force est de constater que ces idées, qui ont germé dans les années '30 et ont engendré les catastrophes qui font l'objet du projet en discussion, gagnent actuellement en popularité.

Tous les principes et toutes les valeurs auxquels nous avons tendu au cours des siècles ont été à cette époque utilisés comme matériel de propagande en vue de donner force à une certaine philosophie et à un groupe de pression déterminé.

Nous assistons actuellement au même scénario.

Un second aspect de la popularité de ces idées était la main de fer que l'on utilisait comme méthode d'éducation et qui est en train de redevenir populaire.

En outre, les principes qui sous-tendaient le régime national-socialiste allemand et qui étaient purement racistes — à savoir chercher à obtenir des groupes de population dont la composition serait pure, même en examinant la constitution physique d'une personne et l'ethnïe dont elle est originaire — sont déjà condamnables en tant que tels.

Cette idée de pureté ethnïque limitée territorialement connaît aujourd'hui un nouveau succès.

Or, chacun sait où nous ont menés de tels principes.

Il importe donc aujourd'hui même de dénoncer ces conséquences du national-socialisme.

Un des intervenants précédents avait rendu l'enseignement responsable de l'affirmation de certaines valeurs.

Het lijkt het lid vooral belangrijk, niet alleen de grote waarden van eerlijkheid, rechtvaardigheid, verdraagzaamheid, enz., tijdens de opvoeding mee te geven, maar ook die waarden concreet te maken en ze in principes van een rechtsstaat om te zetten.

Aan de jonge generaties moet worden aangetoond dat die waarden niet louter theoretisch zijn, maar ook een concrete toepassing vinden in ons rechtssysteem, in de rechtspraak, in de manier van aan politiek te doen en van de maatschappij te organiseren.

Dit is niet enkel de opdracht van de federale Staat. In de Vlaamse Raad worden er bijvoorbeeld op dit ogenblik besprekingen gevoerd over de eindtermen die voor het secundair onderwijs zullen worden uitgeschreven. Dit is voor de decreetgever een belangrijke opdracht.

Als wij vandaag vaststellen dat ons democratisch systeem in het gedrang komt door de schuld van mensen die van dat systeem gebruik maken om ideeën naar voren te brengen, dan is het van het grootste belang om van bij de opvoeding en door middel van het onderwijs bepaalde regels te blijven aanhouden, indien men een democratisch principe wil vasthouden.

De spreker hoopt dat deze wet die discussie op gang zal brengen, zodat men er zich van bewust wordt dat het onaanvaardbaar is dat men enerzijds gebruik maakt van het democratisch systeem om aan politiek te doen en anderzijds duidelijk aantoon dat men het bestaande politieke systeem en zelfs de bestaande Grondwet niet respecteert.

Een lid stelt dat men niet genoeg bewust kan zijn van de grote symbolische waarde van dit ontwerp, gelet op de verjaardag van de bevrijding van de kampen die men deze weken herdenkt.

Het is dus een daad van eer deze tekst nu zo spoedig mogelijk samen goed te keuren.

Men moet evenwel niet blind zijn voor het relatieve karakter van een dergelijke wetgeving.

De bedenkingen die recent door eerbiedwaardige en van niets te verdenken historici werden geuit, tonen aan hoe moeilijk het is in deze materie door middel van een wettelijk verbod, de waarachtigheid van de geschiedenis de eer te geven die zij verdient.

Misschien is de wet daar niet het ideale middel voor.

Gelet op de ongelofelijk perverse systematiek waarmee de genocide door het Duitse nationaal-socialistische regime werd toegepast, denkt het lid evenwel dat men dit soort wetgeving moet uitwerken, naar het voorbeeld van wat in andere landen (Frankrijk, Oostenrijk, Duitsland) reeds werd gedaan.

Ce qui semble surtout important au membre, c'est non seulement d'inculquer de grandes valeurs telles que l'honnêteté, la justice, la tolérance, etc., dans le cadre de l'éducation, mais aussi de concrétiser ces valeurs et de les convertir en principes d'un État de droit.

Il faut prouver aux jeunes générations que ces valeurs ne sont pas purement théoriques, mais qu'elles se concrétisent également dans notre système juridique, dans la jurisprudence, dans la façon de faire de la politique et d'organiser la société.

Cette tâche n'incombe pas uniquement à l'État fédéral. Le Conseil flamand, par exemple, consacre pour l'instant des discussions aux normes minimales qui seront décrétées au niveau de la finalité de l'enseignement secondaire. C'est là une mission importante pour le pouvoir décentralisé.

Si nous constatons aujourd'hui que notre système démocratique est menacé par la faute d'individus qui l'utilisent pour avancer des idées, il est essentiel, si l'on veut maintenir un principe démocratique, de faire respecter certaines règles au niveau de l'éducation et par le biais de l'enseignement.

L'intervenant espère que la loi en projet déclenchera cette discussion, de sorte que l'on se rende compte qu'il est inacceptable, d'une part, d'utiliser le système démocratique pour faire de la politique et, d'autre part, de prouver clairement que l'on ne respecte pas le système politique existant ni même la Constitution.

Un commissaire affirme que l'on ne sera jamais suffisamment conscient de la grande valeur symbolique du projet en discussion dans l'optique de l'anniversaire de la libération des camps que l'on célèbre ces semaines-ci.

C'est donc un acte d'honneur de voter ensemble ce texte le plus rapidement possible.

Il faut toutefois rester conscient du caractère relatif d'une telle législation.

Les observations qui ont été formulées récemment par des historiens honorables et au-dessus de tout soupçon prouvent à quel point il est difficile dans cette matière de rendre, par une interdiction légale, l'honneur mérité à la vérité historique.

Peut-être la loi n'est-elle pas le moyen idéal pour y parvenir.

Vu la systématique incroyablement perverse avec laquelle le régime national-socialiste allemand a appliqué le génocide, l'intervenant estime toutefois qu'il faut mettre ce type de législation en œuvre, à l'instar de ce qui a déjà été fait dans d'autres pays (France, Autriche, Allemagne).

De spreker vraagt zich ook af of men volstrekt ongewild door de toepassing van deze wet en de procedures die daaruit zullen voortvloeien, niet een te grote publiciteit zal bieden aan bepaalde publicaties die er anders geen hadden gekend.

Er dient ook te worden onderstreept dat het hier gaat om inbreuken gepleegd in de omstandigheden bepaald in artikel 444 van het Strafwetboek, waarin het publieke karakter van de bedoelde ontkenningen, schromelijke onderschattingen en pogingen tot rechtvaardiging wordt gedetailleerd.

Dit kan op verschillende manieren gebeuren, door iets publiekelijk op openbare bijeenkomsten uit te spreken, maar ook door iets publiekelijk in publicaties neer te schrijven, en het dan verder te verspreiden.

In artikel 444 vormt dit een geheel.

Een ander lid verklaart eerst dat hij volledig de bezorgdheid deelt van de indieners van het inmiddels ontwerp geworden voorstel.

Belangrijk is dat men de oorlogsslachtoffers niet beledigt. Spreker verklaart nooit na te laten zijn solidariteit en sympathie te betuigen telkens wanneer een publieke bijeenkomst of een herdenkingsplechtigheid hem daartoe de kans biedt.

De herinnering aan de slachtoffers geeft daarbij voor hem de doorslag.

Voorts zegt spreker zelf ook aanstoot te hebben genomen aan de publikaties die onlangs aan de parlementsleden zijn gezonden, maar hij stelt vast dat men liever de auteurs ervan wil straffen in plaats van hun argumenten te weerleggen.

Het lid verklaart deze keuze te begrijpen doch wijst erop dat zij een aantal moeilijkheden meebrengt, zoals is gebleken uit de discussie tussen de verschillende sprekers over de plaats die de ontwerp-tekst toegewezen moet krijgen in het juridische instrumentarium dat onze traditie heeft voortgebracht.

Spreker wijst erop dat deze tekst hem aanspreekt als man van de rechtspraktijk. Volgens hem is het vrij zeldzaam dat men een debat kan houden over punten zoals het instellen van vervolging zoals geregeld door de ontwerp-tekst, de beschikbare middelen om de verspreiding van strafbare publikaties te voorkomen, enz.

De cruciale vraag is te weten hoever de vrijheid van meningsuiting reikt.

Men is nog niet vergeten hoe enkele eeuwen geleden de protestanten naar Genève zijn moeten vluchten om hun geschriften te kunnen publiceren.

Een eeuw of twee geleden was het nog mogelijk geweest dat er bepalingen golden die ontkenning van het fysieke bestaan van Christus strafbaar stelden.

Een vorige spreker heeft aan het slot van zijn betoog verklaard dat men de werkwijze van het

Il se demande également si l'application de cette loi et les procédures qui en découleront ne donneront pas de manière totalement involontaire une trop grande publicité à certaines publications qui, dans d'autres circonstances, n'en auraient pas bénéficié.

Il convient également de souligner qu'il s'agit ici d'infractions commises dans les circonstances définies à l'article 444 du Code pénal, qui détaille le caractère public des dénégations, des minimisations grossières et des tentatives de justification en question.

On peut le faire de différentes façons, à l'occasion d'une déclaration publique lors de réunions publiques, mais aussi en écrivant dans des publications, puis en les diffusant.

A l'article 444, cela constitue un ensemble.

Un autre membre déclare tout d'abord qu'il partage entièrement les préoccupations des signataires de la proposition devenue projet de loi.

Il est important de ne pas faire injure aux victimes de la guerre, et l'intervenant ne manque jamais d'exprimer sa solidarité et sa sympathie chaque fois qu'une manifestation publique ou une cérémonie de commémoration lui en donne l'occasion.

Le souvenir des victimes est à ses yeux une chose déterminante.

L'intervenant a, lui aussi, été choqué par les publications récemment adressées aux parlementaires, mais il constate que, plutôt que de confondre leurs auteurs, on s'efforce de les punir.

Il s'agit là d'une option que le membre comprend, mais qui suscite un certain nombre de difficultés, comme le démontre le débat qui vient d'avoir lieu entre plusieurs intervenants au sujet de la place à donner au texte en discussion dans notre arsenal juridique, fruit de notre tradition.

L'intervenant déclare que ce texte l'interpelle comme praticien du droit, et souligne qu'il est rare que l'on doive mener un débat sur des points tels que la mise en œuvre des poursuites organisées par le texte en projet, les moyens existant pour empêcher la diffusion des ouvrages punissables, etc.

La question centrale est de savoir jusqu'où va la liberté d'expression de chacun.

On se souvient que, voici plusieurs siècles, les protestants ont dû se réfugier à Genève pour pouvoir publier leurs ouvrages.

On aurait pu imaginer, il y a un siècle ou deux, qu'un texte punisse les personnes contestant l'existence physique du Christ.

Un intervenant précédent a conclu son intervention en déclarant qu'il faudrait probablement appliquer la

voorliggend ontwerp waarschijnlijk zou moeten toepassen op andere aspecten die het ideeëngoed van onze beschaving in gevaar kunnen brengen.

Tot besluit zegt spreker dat hij het ontwerp zal goedkeuren omdat de eerbied voor de slachtoffers van de genocide de doorslag geeft, maar dat hij daarom nog niet bereid is de gewetensvrijheid en de vrijheid van meningsuiting, waarop wij trots moeten zijn, ter discussie te stellen.

Een ander lid deelt mee dat ook hij de ontwerp-tekst zal goedkeuren.

Die tekst komt overigens op een goed moment, enerzijds wegens het opduiken en de verspreiding van revisionistische standputen en anderzijds wegens de actualiteitswaarde nu de 50e verjaardag van de landing en van de bevrijding van de kampen wordt herdacht.

Ofschoon het niet in zijn bedoeling ligt het debat in de Kamer over de standpunten van een aantal historici over te doen, wenst spreker toch aandacht te besteden aan de woorden « de genocide die tijdens de tweede wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd », in artikel 1 van het ontwerp.

Deze tekst klinkt wel uiterst beperkend omdat de nationaal-socialistische ideeën ook buiten het grondgebied van het toenmalige Duitsland verspreid zijn geraakt.

Daar komt nog de indruk bij dat men hier zijn geweten wil sussen door — overigens zeer terecht — een afschuwelijke holocaust van vijftig jaar geleden te brandmerken, terwijl de tekst achteloos lijkt voorbij te gaan aan de genocides die thans plaatsvinden in bijvoorbeeld het voormalige Joegoslavië, Ruanda of Turkije.

Een lid sluit zich aan bij deze opmerkingen.

De spreker betreurt dat men door de geladenheid van dit voorstel niet de mogelijkheid heeft om zich op bredere wijze over het geheel van de problematiek te buigen.

De fractie waarvan het lid deel uitmaakt zal uiteraard ook het ontwerp goedkeuren.

Ondertussen heeft het lid in de pers kennis kunnen nemen van de kritieken — die hem voor een groot stuk terecht lijken — geuit ook door juridische middens en geschiedenisonderricht middens.

Deze wijzen op andere verantwoordelijkheden die reeds in het verleden het probleem hadden moeten helpen oplossen en waarvoor men vandaag door de goedkeuring van dit ontwerp blind blijft.

démarche suivie par le projet à l'examen à d'autres aspects qui risquent de compromettre les valeurs de notre société.

L'intervenant conclut qu'il votera le projet, eu égard au caractère déterminant du respect des victimes du génocide, mais qu'il n'entend pas pour autant remettre en cause la liberté de pensée et d'expression dont nous devons être fiers.

Un autre membre déclare qu'il votera lui aussi le texte en discussion.

Celui-ci vient à son heure, compte tenu, d'une part, du développement et de la propagation des thèses révisionnistes et, d'autre part, de l'actualité de la célébration du 50e anniversaire du Débarquement et de la libération des camps.

Sans vouloir revenir sur les débats qui ont eu lieu à la Chambre à propos des thèses développées par certains historiens, l'intervenant souhaite cependant s'arrêter à l'examen des mots « le génocide commis par le régime national-socialiste allemand pendant la seconde guerre mondiale », mentionnés à l'article 1er du projet.

Ce texte est extrêmement restrictif, puisque l'extension des thèses national-socialistes ne s'est pas limitée au territoire allemand.

De plus, on semble vouloir se donner bonne conscience en stigmatisant — à juste titre — un génocide épouvantable commis voici cinquante ans, alors que des génocides sont perpétrés actuellement, par exemple en Yougoslavie, au Rwanda ou en Turquie, que le texte semble méconnaître.

Un membre s'associe à cette observation.

L'intervenant regrette qu'il soit impossible, en raison de la charge émotive de la proposition à l'examen, de se pencher davantage sur l'ensemble des problèmes en question.

Le groupe dont l'intervenant fait partie votera évidemment en faveur du projet.

L'intervenant déclare qu'il a pu prendre connaissance, entretemps, par le biais de la presse, des critiques émises, notamment par les milieux juridiques et par les milieux qui s'occupent de l'enseignement de l'histoire, critiques qui lui paraissent fondées en grande partie.

Les milieux précités estiment qu'il y a eu d'autres cas de responsabilité dans le passé, qui auraient déjà dû aider à résoudre le problème et que l'on continuerait à oblitérer aujourd'hui en adoptant le projet à l'examen.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

Een lid beklemtoont dat dit artikel naar artikel 2 van het Internationaal Verdrag van 9 december 1948 inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide verwijst.

Deze verwijzing is belangrijk, vermits ze het toepassingsgebied van de nieuwe wet — dat tot een discussie in de media aanleiding heeft gegeven — omschrijft.

Een andere spreker is van mening dat de verwijzing naar artikel 2 van het Verdrag overbodig is.

Genocide is de poging om een ethnische groep systematisch uit te roeien.

Artikel 2 van het Verdrag omschrijft enkel de bestanddelen van de materiële daad van genocide en brengt geen bijkomstig element bij het voorliggend ontwerp.

Dat artikel luidt immers als volgt:

« In dit Verdrag wordt onder genocide verstaan een van de volgende handelingen, gepleegd met de bedoeling om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, ethnologische, godsdienstige of rassengroep uit te roeien, en wel

- a) Het doden van leden van de groep;
- b) Het toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;
- c) Het opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden, bedoeld om de lichamelijke vernietiging van de gehele groep of een gedeelte er van te veroorzaken;
- d) Het opleggen van maatregelen, bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;
- e) Het gewelddadig overbrengen van kinderen van de groep naar een andere groep. »

Een lid sluit zich bij deze opmerking aan.

Hij meent ook dat de verwijzing naar artikel 2 van het Verdrag hier niet op haar plaats is.

De term « genocide » wordt volgens het lid begrepen in de gemeenrechtelijke zin van het woord.

In deze wet bedoelt men specifiek de genocide gepleegd door het Duitse nazi-regime, en niet alle mogelijke genociden, zoals beoogd in de brede omschrijving van het Verdrag.

Het lid begrijpt evenwel dat er redenen kunnen zijn om dit ontwerp zo spoedig mogelijk en zonder het te amenderen goed te keuren.

III. DISCUSSION DES ARTICLES

Article premier

Un membre souligne que cet article fait référence à l'article 2 de la Convention internationale du 9 décembre 1948 pour la prévention et la répression du crime de génocide.

Cette référence est importante, étant donné qu'elle détermine le champ d'application de la nouvelle loi, à propos duquel une discussion a été soulevée dans les médias.

Un autre intervenant estime que la référence à l'article 2 de ladite convention est superflue.

Par génocide l'on entend la tentative d'éliminer systématiquement un groupe ethnique.

L'article 2 de la convention décrit simplement les éléments de l'acte matériel de génocide et n'ajoute aucun élément au projet à l'examen.

Il est, en effet, rédigé comme suit:

« Dans la présente Convention, le génocide s'entend de l'un quelconque des actes ci-après, commis dans l'intention de détruire, en tout ou en partie, un groupe national, ethnique, racial ou religieux, comme tel:

- a) Meurtre de membres du groupe;
- b) Atteinte grave à l'intégrité physique ou mentale de membres du groupe;
- c) Soumission intentionnelle du groupe à des conditions d'existence devant entraîner sa destruction physique totale ou partielle;
- d) Mesures visant à entraver les naissances au sein du groupe;
- e) Transfert forcé d'enfants du groupe à un autre groupe. »

Un membre s'associe à cette remarque.

Il estime, par ailleurs, que la référence à l'article 2 de la convention n'est pas à sa place ici.

Le terme « génocide » est employé selon lui dans le sens qu'il a en droit commun.

Dans la loi en projet, l'on vise spécifiquement le génocide commis par le régime nazi et non pas tous les génocides possibles, comme dans la large définition de la convention.

L'intervenant comprend toutefois qu'il puisse y avoir des raisons qui rendent l'adoption du projet si urgente qu'il faille renoncer à l'amender.

De minister antwoordt dat het tweede lid van artikel 1 niet nutteloos lijkt, aangezien er verschillende definities van het begrip «genocide» bestaan.

Bovendien beperkt de genocide zich niet tot het doden van leden van bepaalde groepen.

De punten *b)* tot *e)* van artikel 2 van het Verdrag tonen het duidelijk aan.

De definitie is dus ruimer dan deze die door de vorige spreker wordt gegeven. Bijgevolg heeft het tweede lid van artikel 1 van het ontwerp wel een nut.

Een lid merkt op dat, indien de voorliggende tekst eerst aan de Senaat was voorgelegd, hij had voorgesteld het woord «Duitse» in artikel 1, eerste lid, te doen vervallen.

Het is immers zo dat, als het Duitse nationaal-socialistische regime verantwoordelijk wordt verklaard voor de genocide, en aangewezen wordt als de auteur ervan, er ook aanhangers van dat regime in andere landen bestonden, die daaraan duchtig meewerkten en zich ertoe bekenden.

De tekst bedoelt weliswaar het nationaal-socialisme zoals het ontstaan en gegroeid is in Duitsland en zich dan over de grenzen heen ontwikkeld heeft, maar de formulering zou de verkeerde indruk kunnen geven dat dit regime alleen in dat gedeelte van Europa heeft bestaan.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen door de 17 aanwezige leden.

Artikel 2

Dit artikel geeft geen aanleiding tot bespreking.

Het wordt eenparig aangenomen door de 17 aanwezige leden.

Artikel 3

Een lid merkt op dat artikel 3 van het ontwerp moet worden verbeterd door de woorden «van het eerste boek van het Strafwetboek» in te voegen na de woorden «Hoofdstuk VII».

Het aldus verbeterde artikel wordt eenparig aangenomen door de 17 aanwezige leden.

Le ministre répond que comme il y a diverses définitions de la notion de génocide, le deuxième alinéa de l'article 1er ne lui semble pas inutile.

En outre, la notion de génocide couvre davantage que le meurtre de membres de groupes déterminés.

Les points *b)* à *e)* de l'article 2 de la convention l'indiquent clairement.

La définition est donc plus large que celle qu'a donnée l'intervenant précédent. Par conséquent, le deuxième alinéa de l'article 1er du projet a bel et bien son utilité.

Un membre fait observer que, si le texte à l'examen avait été soumis d'abord au Sénat, il aurait proposé de supprimer le mot «allemand» au premier alinéa de l'article 1er.

Le fait est que, si le régime national-socialiste allemand est déclaré responsable du génocide, et désigné comme l'auteur de celui-ci, il existait aussi dans d'autres pays des partisans de ce régime qui se sont proclamés tels et ont collaboré très activement avec celui-ci.

Le texte vise certes le national-socialisme tel qu'il a vu le jour et s'est développé en Allemagne, pour s'étendre ensuite au-delà des frontières, mais la formulation utilisée pourrait donner à tort l'impression que ce régime n'a existé que dans cette partie de l'Europe.

L'article 1er est adopté à l'unanimité des 17 membres présents.

Article 2

Cet article ne donne lieu à aucune discussion.

Il est adopté à l'unanimité des 17 membres présents.

Article 3

Un membre fait remarquer qu'il y a lieu de corriger cet article du projet en y insérant, après les mots «chapitre VII», les mots «du livre premier du Code pénal».

L'article ainsi corrigé est adopté à l'unanimité des 17 membres présents.

Artikelen 4 en 5

Deze artikelen geven geen aanleiding tot bespreking.

Ze worden eenparig aangenomen door de 17 aanwezige leden.

*
* *

Het geheel van het ontwerp wordt eenparig aangenomen door de 17 aanwezige leden.

Ten gevolge van de goedkeuring van het ontwerp vervalt het voorstel van de heer Lallemand c.s. houdende bestreffing van het betwisten, het in twijfel trekken en het ontkennen of het verdedigen van de misdaden tegen de menselijkheid en de oorlogsmisdaden [Gedr. St., Senaat, nr. 517-1 (1992-1993)].

Dit verslag is eenparig goedgekeurd door de 14 aanwezige leden.

De Rapporteur,
Frederik ERDMAN.

De Voorzitter,
Roger LALLEMAND.

*
* *

MATERIELE VERBETERINGEN

— In het Nederlandse opschrift van het ontwerp wordt het woord « onderschatten » vervangen door het woord « minimaliseren ».

— In de Nederlandse tekst van het eerste lid van artikel 1 worden de woorden « schromelijk onderschat » vervangen door het woord « minimaliseert ».

— In de Franse tekst van het tweede lid van artikel 1 moet het woord « international » vervangen worden door het woord « internationale ».

— Artikel 3 moet vervangen worden als volgt:

« Hoofdstuk VII van het eerste boek van het Strafwetboek en artikel 85 van hetzelfde Wetboek zijn op deze wet van toepassing. »

Articles 4 et 5

Ces articles ne donnent lieu à aucune discussion.

Ils sont adoptés à l'unanimité des 17 membres présents.

*
* *

L'ensemble du projet de loi a été adopté à l'unanimité des 17 membres présents.

Par suite de l'adoption du projet, la proposition de M. Lallemand et consorts tendant à réprimer la contestation, la remise en cause et la négation ou l'apologie des crimes contre l'humanité et des crimes de guerre [Doc. Sénat, n° 517-1 (1992-1993)] est devenue sans objet.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 14 membres présents.

Le Rapporteur,
Frederik ERDMAN.

Le Président,
Roger LALLEMAND.

*
* *

CORRECTIONS MATÉRIELLES

— Dans l'intitulé néerlandais du projet, le mot « *onderschatten* » est remplacé par le mot « *minimaliseren* ».

— Dans le texte néerlandais de l'alinéa 1er de l'article 1er, les mots « *schromelijk onderschat* » sont remplacés par le mot « *minimaliseert* ».

— Dans le texte français du deuxième alinéa de l'article 1er, le mot « international » est remplacé par le mot « internationale ».

— L'article 3 est remplacé comme suit:

« Sont applicables à la présente loi le chapitre VII du livre premier du Code pénal et l'article 85 du même code. »

BIJLAGE 1

WETTEN, KONINKLIJKE BESLUITEN
EN AKTEN DER REGERINGMinisterie van Buitenlandse Zaken
en Buitenlandse Handel

26 juni 1951. — Wet houdende goedkeuring van het Internationaal Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestrafing van Genocide, aangenomen op 9 december 1948, te Parijs, door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, in de loop van haar derde zitting (1).

BOUDEWIJN, Koninklijke Prins,
die de grondwettelijke macht van de Koning uitoefent,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, HEIL.

De Kamers hebl en aangenomen en Wij bekrachtigen hetgeen volgt:

Enig artikel. Het Internationaal Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestrafing van Genocide, aangenomen op 9 december 1948, te Parijs, door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties, in de loop van haar derde zitting, zal volkomen uitwerking hebben.

Kondigen deze wet af, bevelen dat zij met 's Lands zegel bekleed en door het *Belgisch Staatsblad* bekendgemaakt worde.

Gegeven te Brussel, op 26 juni 1951.

BOUDEWIJN.

Vanwege de Koninklijke Prins:

De minister van Buitenlandse Zaken,

P. van ZEELAND.

De minister van Justitie,

L. MOYERSON.

Gezien en met 's Lands zegel gezegeld:

De minister van Justitie,

L. MOYERSON.

ANNEXE 1

LOIS, ARRÊTÉS ROYAUX
ET ACTES DU GOUVERNEMENTMinistère des Affaires étrangères
et du Commerce extérieur

26 juin 1951. — Loi portant approbation de la Convention internationale pour la Prévention et la Répression du Crime de Génocide, adoptée à Paris le 9 décembre 1948, par l'Assemblée générale des Nations unies, au cours de sa troisième session (1).

BAUDOUIN, Prince royal,
exerçant les pouvoirs constitutionnels du Roi,
À tous, présents et à venir, Salut.

Les Chambres ont adopté et Nous sanctionnons ce qui suit:

Article unique. La Convention internationale pour la Prévention et la Répression du Crime de Génocide, adoptée à Paris, le 9 décembre 1948, par l'Assemblée générale des Nations unies, au cours de sa troisième session, sortira son plein et entier effet.

Promulguons la présente loi, ordonnons qu'elle soit revêtue du sceau de l'État et publiée au *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 26 juin 1951.

BAUDOUIN.

Par le Prince royal:

Le ministre des Affaires étrangères,

P. van ZEELAND.

Le ministre de la Justice,

L. MOYERSON.

Vu et scellé du sceau de l'État:

Le ministre de la Justice,

L. MOYERSON.

(1) Buitengewone zitting 1950.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

Parlementaire bescheiden. — Ontwerp van wet, memorie van toelichting en tekst van de Overeenkomst, nr. 201. Vergadering van 11 oktober 1950.

Zitting 1950-1951.

Parlementaire bescheiden. — Verslag, nr. 103. Vergadering van 15 december 1950.

Parlementaire Handelingen. — Indiening van het ontwerp van wet. Vergadering van 11 oktober 1950, blz. 12.

Zitting 1950-1951.

Parlementaire Handelingen. — Indiening van het verslag. Vergadering van 15 december 1950, blz. 7. — Bespreking. Vergadering van 16 januari 1951, blz. 12. — Aanneming. Vergadering van 18 januari 1951, blz. 4.

Zitting 1950-1951.

Senaat.

Parlementaire bescheiden. — Verslag nr. 286. Bijeenkomst van 24 mei 1951.

Parlementaire Handelingen. — Ontwerp van wet overgemaakt door de Kamer van volksvertegenwoordigers. Vergadering van 23 januari 1951, blz. 590 (geen spoor van indiening van het verslag). — Bespreking. Vergadering van 5 juni 1951, blz. 1407. — Aanneming. Vergadering van 7 juni 1951, blz. 1450.

(1) Session extraordinaire de 1950.

Chambre des représentants.

Documents parlementaires. — Projet de loi, exposé des motifs et texte de la Convention, n° 201. Séance du 11 octobre 1950.

Séance de 1950-1951.

Documents parlementaires. — Rapport, n° 103. Séance du 15 décembre 1950.

Annales parlementaires. — Dépôt du projet de loi. Séance du 11 octobre 1950, page 12.

Séance de 1950-1951.

Annales parlementaires. — Dépôt du rapport. Séance du 15 décembre 1950, page 7. — Discussion. Séance du 16 janvier 1951, page 12. — Adoption. Séance du 18 janvier 1951, page 4.

Séance de 1950-1951.

Sénat.

Documents parlementaires. — Rapport, n° 286. Réunion du 24 mai 1951.

Annales parlementaires. — Projet de loi transmis par la Chambre des représentants. Séance du 23 janvier 1951, page 590 (pas de trace de dépôt du rapport). — Discussion. Séance du 5 juin 1951, page 1407. — Adoption. Séance du 7 juin 1951, page 1450.

(Vertaling)

Verdrag inzake de Voorkoming en de Bestrafing van Genocide

De Verdragsluitende Partijen,

In overweging genomen hebbende de verklaring van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, nedergelegd in haar resolutie 96 (1) gedagtekend 11 december 1946, dat genocide een misdrijf is krachtens internationaal recht, in strijd met de geest en de doelstellingen van de Verenigde Naties en veroordeeld door de beschaafde wereld;

Erkennende, dat te allen tijde genocide de mensheid grote verliezen heeft toegebracht; en

Overtuigd, dat, teneinde de mensheid van deze afschuwelijke gesel te verlossen, internationale samenwerking noodzakelijk is;

Komen hierbij als volgt overeen:

Artikel I

De Verdragsluitende Partijen stellen vast, dat genocide, bedreven zowel in vredes- als in oorlogstijd, een misdrijf is krachtens internationaal recht, welk misdrijf zij op zich nemen te voorkomen en te straffen.

Artikel II

In dit Verdrag wordt onder genocide verstaan een van de volgende handelingen, gepleegd met de bedoeling om, geheel of gedeeltelijk, een nationale, ethnologische, godsdienstige of rassengroep uit te roeien, en wel:

- a) Het doden van leden van de groep;
- b) Het toebrengen van ernstig lichamelijk of geestelijk letsel aan leden van de groep;
- c) Het opzettelijk aan de groep opleggen van levensvoorwaarden, bedoeld om de lichamelijke vernietiging van de gehele groep of een gedeelte er van te veroorzaken;
- d) Het opleggen van maatregelen, bedoeld om geboorten binnen de groep te voorkomen;
- e) Het gewelddadig overbrengen van kinderen van de groep naar een andere groep.

Artikel III

Strafbaar zijn de volgende feiten:

- a) Genocide;
- b) Samenzwering om genocide te plegen;
- c) Rechtstreeks en openbaar aanzetten tot genocide;
- d) Poging tot genocide;
- e) Medeplichtigheid aan genocide.

Artikel IV

Zij, die genocide of een der andere in artikel III genoemde feiten plegen, worden gestraft, onverschillig of zij grondwettelijk verantwoordelijke regeringspersonen, ambtenaren of privépersonen zijn.

Convention pour la Prévention et la Répression du Crime de Génocide

Les Parties contractantes,

Considérant que l'Assemblée générale de l'Organisation des Nations unies, par sa résolution 96 (1) en date du 11 décembre 1946, a déclaré que le génocide est un crime du droit des gens, en contradiction avec l'esprit et les fins des Nations unies et que le monde civilisé condamne;

Reconnaissant qu'à toutes les périodes de l'histoire, le génocide a infligé de grandes pertes à l'humanité;

Convaincus que, pour libérer l'humanité d'un fléau aussi odieux, la coopération internationale est nécessaire;

Conviennent de ce qui suit:

Article I

Les Parties contractantes confirment que le génocide, qu'il soit commis en temps de paix ou en temps de guerre, est un crime du droit des gens, qu'elles s'engagent à prévenir et à punir.

Article II

Dans la présente Convention, le génocide s'entend de l'un quelconque des actes ci-après, commis dans l'intention de détruire, en tout ou en partie, un groupe national, ethnique, racial ou religieux, comme tel:

- a) Meurtre de membres du groupe;
- b) Atteinte grave à l'intégrité physique ou mentale de membres du groupe;
- c) Soumission intentionnelle du groupe à des conditions d'existence devant entraîner sa destruction physique totale ou partielle;
- d) Mesures visant à entraver les naissances au sein du groupe;
- e) Transfert forcé d'enfants du groupe à un autre groupe.

Article III

Seront punis les actes suivants:

- a) Le génocide;
- b) L'entente en vue de commettre le génocide;
- c) L'incitation directe et publique à commettre le génocide;
- d) La tentative de génocide;
- e) La complicité dans le génocide.

Article IV

Les personnes ayant commis le génocide ou l'un quelconque des autres actes énumérés à l'article III seront punies, qu'elles soient des gouvernants, des fonctionnaires ou des particuliers.

Artikel V

De Verdragsluitende Partijen verbinden zich om, overeenkomstig haar onderscheiden grondwetten, de wetten af te kondigen, welke nodig zijn voor de tenuitvoerlegging van de bepalingen van dit Verdrag, en, in het bijzonder, voor de vaststelling van doeltreffende straffen voor hen, die schuldig zijn aan genocide of enig ander in artikel III genoemd feit.

Artikel VI

Zij, die worden beschuldigd van genocide of enig ander in artikel III genoemd feit, worden berecht door een daartoe bevoegde rechtbank van de Staat, binnen welks gebied het feit is gepleegd, of door een zodanige internationale strafrechtbank als daartoe bevoegd is ten aanzien van die Verdragsluitende Partijen, welke de rechtsmacht van deze rechtbank hebben aanvaard.

Artikel VII

Met betrekking tot uitlevering worden genocide en de andere in artikel III genoemde feiten niet beschouwd als politieke misdrijven.

De Verdragsluitende Partijen verbinden zich in die gevallen verzoeken om uitlevering in te willigen overeenkomstig haar wetten en de voor haar van kracht zijnde verdragen.

Artikel VIII

Elke Verdragsluitende Partij kan een beroep doen op de bevoegde organen van de Verenigde Naties om krachtens het Handvest van de Verenigde Naties zodanige maatregelen te treffen, als zij passend achten ter voorkoming en onderdrukking van daden van genocide of van enig ander in artikel III genoemd feit.

Artikel IX

Geschillen tussen de Verdragsluitende Partijen, de interpretatie, toepassing of tenuitvoerlegging van dit Verdrag betreffende, met inbegrip van de geschillen, welke betrekking hebben op de verantwoordelijkheid van een Staat voor genocide of enig ander in artikel III genoemd feit, worden op verzoek van een der bij het geschil betrokken partijen, voorgelegd aan het Internationale Gerechtshof.

Artikel X

Dit Verdrag, waarvan de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, draagt de dagtekening van 9 december 1948.

Artikel XI

Dit Verdrag kan tot 31 december 1949 worden ondertekend door ieder Lid van de Verenigde Naties en door elke andere Staat, die, niet Lid van de Verenigde Naties zijnde, een uitnodiging tot ondertekening heeft ontvangen van de Algemene Vergadering.

Dit Verdrag wordt bekrachtigd en de akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Na 1 januari 1950 kunnen tot dit Verdrag toetreden elk lid van de Verenigde Naties en elke Staat, die, niet Lid van de Verenigde Naties zijnde, een uitnodiging heeft ontvangen als bovenbedoeld.

Article V

Les Parties contractantes s'engagent à prendre, conformément à leurs constitutions respectives, les mesures législatives nécessaires pour assurer l'application des dispositions de la présente Convention, et notamment à prévoir des sanctions pénales efficaces frappant les personnes coupables de génocide ou de l'un quelconque des autres actes énumérés à l'article III.

Article VI

Les personnes accusées de génocide ou de l'un quelconque des autres actes énumérés à l'article III seront traduites devant les tribunaux compétents de l'État sur le territoire duquel l'acte a été commis, ou devant la Cour criminelle internationale qui sera compétente à l'égard de celles des Parties contractantes qui en auront reconnu la juridiction.

Article VII

Le génocide et les autres actes énumérés à l'article III ne seront pas considérés comme des crimes politiques pour ce qui est de l'extradition.

Les Parties contractantes s'engagent en pareil cas à accorder l'extradition conformément à leur législation et aux traités en vigueur.

Article VIII

Toute Partie contractante peut saisir les organes compétents des Nations Unies afin que ceux-ci prennent, conformément à la Charte des Nations Unies, les mesures qu'ils jugent appropriées pour la prévention et la répression des actes de génocide ou de l'un quelconque des autres actes énumérés à l'article III.

Article IX

Les différends entre les Parties contractantes relatifs à l'interprétation, l'application ou l'exécution de la présente Convention, y compris ceux relatifs à la responsabilité d'un État en matière de génocide ou de l'un quelconque des autres actes énumérés à l'article III, seront soumis à la Cour internationale de Justice, à la requête d'une Partie au différend.

Article X

La présente Convention, dont les textes anglais, chinois, espagnol, français et russe feront également foi, portera la date du 9 décembre 1948.

Article XI

La présente Convention sera ouverte jusqu'au 31 décembre 1949 à la signature au nom de tout membre des Nations Unies et de tout État non membre à qui l'Assemblée générale aura adressé une invitation à cet effet.

La présente Convention sera ratifiée et les instruments de ratification seront déposés auprès du Secrétaire général des Nations Unies.

À partir du 1er janvier 1950, il pourra être adhéré à la présente Convention au nom de tout membre des Nations Unies et de tout État non membre qui aura reçu l'invitation susmentionnée.

De oorkonden van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel XII

Elke Verdragsluitende Partij kan te allen tijde door kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties de toepasselijkheid van dit Verdrag uitstreken tot een of alle der gebieden, voor welker buitenlandse betrekkingen deze Verdragsluitende Partij verantwoordelijk is.

Artikel XIII

Op de dag, waarop de eerste twintig akten van bekrachtiging of oorkonden van toetreding zijn nedergelegd, maakt de Secretaris-Generaal proces-verbaal op en doet een afschrift hiervan toekomen aan elk Lid van de Verenigde Naties en aan elk der Staten, niet-Leden, bedoeld in artikel XI.

Dit Verdrag treedt in werking op de negentigste dag na die, waarop de twintigste akte van bekrachtiging of oorkonde van toetreding is nedergelegd.

Elke bekrachtiging of toetreding, tot stand gekomen na voornoemde datum, wordt van kracht op de negentigste dag, volgende op de nederlegging van de akte van bekrachtiging of de oorkonde van toetreding.

Artikel XIV

Dit Verdrag blijft van kracht voor de tijd van tien jaren van de dag af, waarop het in werking is getreden.

Het blijft daarna van kracht, telkens voor de tijd van vijf jaren, voor die Verdragsluitende Partijen, welke het niet ten minste zes maanden voor het verstrijken van de lopende termijn hebben opgezegd.

Opzegging geschiedt door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel XV

Indien, tengevolge van opzeggingen, het aantal der bij dit Verdrag betrokken Partijen minder dan zestien mocht bedragen, houdt het Verdrag op van kracht te zijn van de dag af, waarop de laatste van deze opzeggingen van kracht wordt.

Artikel XVI

Een verzoek tot herziening van dit Verdrag kan te allen tijde door elke Verdragsluitende Partij worden gedaan door middel van een schriftelijke kennisgeving, gericht aan de Secretaris-Generaal.

De Algemene Vergadering beslist, of en zo ja, welke stappen zullen worden gedaan met betrekking tot een dergelijk verzoek.

Artikel XVII

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt alle leden van de Verenigde Naties en de Staten, niet-leden, als bedoeld in artikel XI van het volgende in kennis:

- a) Ondertekeningen, bekrachtigingen en berichten van toetreding, ontvangen overeenkomstig artikel XI;
- b) Kennisgevingen ontvangen overeenkomstig artikel XII;
- c) De datum, waarop dit Verdrag in werking treedt overeenkomstig artikel XIII;

Les instruments d'adhésion seront déposés auprès du Secrétaire général des Nations Unies.

Article XII

Toute Partie contractante pourra, à tout moment, par notification adressée au Secrétaire général des Nations Unies, étendre l'application de la présente Convention à tous les territoires ou à l'un quelconque des territoires dont elle dirige les relations extérieures.

Article XIII

Dès le jour où les vingt premiers instruments de ratification ou d'adhésion auront été déposés, le Secrétaire général en dressera procès-verbal. Il transmettra copie de ce procès-verbal à tous les États membres des Nations Unies et aux non-membres visés par l'article XI.

La présente Convention entrera en vigueur le quatre-vingt-dixième jour qui suivra la date du dépôt du vingtième instrument de ratification ou d'adhésion.

Toute ratification ou adhésion effectuée ultérieurement à la dernière date prendra effet le quatre-vingt-dixième jour qui suivra le dépôt de l'instrument de ratification ou d'adhésion.

Article XIV

La présente Convention aura une durée de dix ans à partir de la date de son entrée en vigueur.

Elle restera par la suite en vigueur pour une période de cinq ans et ainsi de suite, vis-à-vis des Parties contractantes qui ne l'auront pas dénoncée six mois au moins avant l'expiration du terme.

La dénonciation se fera par notification écrite adressée au Secrétaire général des Nations Unies.

Article XV

Si, par suite de dénonciations, le nombre des Parties à la présente Convention se trouve ramené à moins de seize, la Convention cessera d'être en vigueur à partir de la date à laquelle la dernière de ces dénonciations prendra effet.

Article XVI

Une demande de révision de la présente Convention pourra être formulée en tout temps par toute Partie contractante, par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général.

L'Assemblée générale statuera sur les mesures à prendre, s'il y a lieu, au sujet de cette demande.

Article XVII

Le Secrétaire général des Nations Unies notifiera à tous les États Membres des Nations Unies et aux États non membres visés par l'article XI:

- a) Les signatures, ratifications et adhésions reçues en application de l'article XI;
- b) Les notifications reçues en applications de l'article XII;
- c) La date à laquelle la présente Convention entrera en vigueur, en application de l'article XIII;

- d) Opzeggingen, ontvangen overeenkomstig artikel XIV;
 e) De beëindiging van dit Verdrag overeenkomstig artikel XV;
 f) Kennisgevingen, ontvangen overeenkomstig artikel XVI.

Artikel XVIII

Het origineel van dit Verdrag wordt nedergelegd in het archief van de Verenigde Naties.

Een gewaarmerkt afschrift van het Verdrag wordt ter hand gesteld aan alle leden van de Verenigde Naties en aan de Staten, niet-leden, bedoeld in artikel XI.

Artikel XIX

Dit Verdrag wordt door de Secretaris-Generaal geregistreerd op de dag waarop het in werking treedt.

Voor Australië:

Herbert V. EVATT.

11 december 1948.

Voor België:

F. VAN LANGENHOVE.

12 december 1949.

Voor Bolivia:

A. COSTA DU RELS.

11 december 1948.

Voor Brazilië:

Joao CARLOS MUNIZ.

11 december 1948.

Voor de Birmaanse Unie:

U. SO NYUN.

30 december 1948.

Voor de Wit-Russische Socialistische Sovjetrepubliek:

Onder het betreffende de artikels IX en XII in het speciaal proces-verbaal opgemaakt bij de ondertekening van onderhavig verdrag geformuleerde voorbehoud.

K. KISELEV.

16 december 1949.

Voor Canada:

Lester B. PEARSON.

28 november 1949.

Voor Chili:

Onder voorbehoud dat dit tevens de goedkeuring vereist door het Congres van mijn land.

H. Aramilio LASO.

Voor China:

Tingfu F. TSIANG.

20 juli 1949.

Voor Colombië:

Eduardo ZULETA ANGEL.

12 augustus 1949.

Voor Cuba:

Carlos BLANCO.

28 december 1949.

Voor Tsjechoslovakije:

Onder het betreffende de artikels IX en XII in het proces-verbaal van ondertekening op deze datum geformuleerde voorbehoud.

V. OUTRATA.

28 december 1949.

- d) Les dénonciations reçues en application de l'article XIV,
 e) L'abrogation de la Convention, en application de l'article XV;
 f) Les notifications reçues en application de l'article XVI.

Article XVIII

L'original de la Présente Convention sera déposé aux archives de l'Organisation des Nations Unies.

Une copie certifiée conforme sera adressée à tous les États Membres des Nations Unies et aux États non membres visés par l'article XI.

Article XIX

La présente Convention sera enregistrée par le Secrétaire général des Nations Unies à la date de son entrée en vigueur.

Pour l'Australie:

Herbert V. EVATT.

11 décembre 1948.

Pour la Belgique:

F. VAN LANGENHOVE.

12 décembre 1949.

Pour la Bolivie:

A. COSTA DU RELS.

11 décembre 1948.

Pour le Brésil:

Joao CARLOS MUNIZ.

11 décembre 1948.

Pour l'Union Birmane:

U. SO NYUN.

30 décembre 1949.

Pour la République socialiste soviétique de Biélorussie:

Sous réserves relatives aux articles IX et XII formulées dans le procès-verbal spécial établi lors de la signature de la présente convention.

K. KISELEV.

16 décembre 1949.

Pour le Canada:

Lester B. PEARSON.

28 novembre 1949.

Pour le Chili:

Avec la réserve que l'approbation du Congrès de mon pays est également requise.

H. Aramilio LASO.

Pour la Chine:

Tingfu F. TSIANG.

20 juillet 1949.

Pour la Colombie:

Eduardo ZULETA ANGEL.

12 août 1949.

Pour Cuba:

Carlos BLANCO.

28 décembre 1949.

Pour la Tchécoslovaquie:

Sous les réserves relatives aux articles IX et XII formulées dans le procès-verbal de signature en date de ce jour.

V. OUTRATA.

28 décembre 1949.

Voor Denemarken: William BORBERG. 28 september 1949.	Pour le Danemark : William BORBERG. 28 septembre 1949.
Voor de Dominicaanse Republiek : Joaquin BALAGUER. 11 december 1948.	Pour la République dominicaine : Joaquin BALAGUER. 11 décembre 1948.
Voor Ecuador : Homero VITERI LAFRONTE. 11 december 1948.	Pour l'Équateur : Homero VITERI LAFRONTE. 11 décembre 1948.
Voor Egypte : Ahmed Moh. KACHABA. 12 december 1948.	Pour l'Égypte : Ahmed Moh. KACHABA. 12 décembre 1948.
Voor Salvador : M. Rafael URQUIA. 27 april 1949.	Pour le Salvador : M. Rafael URQUIA. 27 avril 1949.
Voor Ethiopië : AKLILOU. 11 december 1948.	Pour l'Éthiopie : AKLILOU. 11 décembre 1948.
Voor Frankrijk : Robert SCHUMAN. 11 december 1948.	Pour la France : Robert SCHUMAN. 11 décembre 1948.
Voor Griekenland : Alexis KYROU. 29 december 1949.	Pour la Grèce : Alexis KYROU. 29 décembre 1949.
Voor Guatemala : Carlos GARCÍA BAUER. 22 juni 1949.	Pour le Guatemala : Carlos GARCÍA BAUER. 22 juin 1949.
Voor Haïti : Castel DEMESMIN. 11 december 1948.	Pour Haïti : Castel DEMESMIN. 11 décembre 1948.
Voor Honduras : Tiburcio CARIAS Jr. 22 april 1949.	Pour le Honduras : Tiburcio CARIAS Jr. 22 avril 1949.
Voor IJsland : Thor THORS. 14 mei 1949.	Pour l'Islande : Thor THORS. 14 mai 1949.
Voor India : B.N. RAU. 29 november 1949.	Pour l'Inde : B.N. RAU. 29 novembre 1949.
Voor Iran : Nasrollah ENTEZAM. 8 december 1949.	Pour l'Iran : Nasrollah ENTEZAM. 8 décembre 1949.

Voor Liban:
Charles MALIK.
30 december 1949.

Voor Liberia:
Henry COOPER.
11 december 1948.

Voor Mexico:
L. Padilla NERVO.
14 december 1948.

Voor Nieuw-Zeeland:
C. BERENDSEN.
25 november 1949.

Voor het Koninkrijk Noorwegen:
Finn MOE.
11 december 1948.

Voor Pakistan:
Zafrulla KHAN.
11 december 1948.

Voor Panama:
R.J. ALAFARO.
11 december 1948.

Voor Paraguay:
Carlos VASCONSELLOS.
11 december 1948.

Voor Peru:
F. BERCKEMEYER.
11 december 1948.

Voor de Republiek der Filippijnen:
Carlos P. ROMULO.
11 december 1948.

Voor Zweden:
Sven GRAFSTRÖM.
30 december 1949.

Voor de Socialistische Sovjetrepubliek Oekraïne:
Onder het betreffende de artikels IX en XII in het speciaal proces-verbaal opgemaakt bij de ondertekening van onderhavig verdrag geformuleerde voorbehoud.

A. VOINA.

Minister van Buitenlandse Zaken van de Socialistische Sovjetrepubliek Oekraïne ad interim.
16 december 1949.

Voor de Unie der Socialistische Sovjetrepublieken:
Onder het betreffende de artikels IX en XII in het speciaal proces-verbaal opgemaakt bij de ondertekening van onderhavig verdrag geformuleerde voorbehoud.

A. PANYUSHKIN.
16 december 1949.

Pour le Liban:
Charles MALIK.
30 décembre 1949.

Pour le Libéria:
Henry COOPER.
11 décembre 1948.

Pour le Mexique:
L. Padilla NERVO.
14 décembre 1948.

Pour la Nouvelle-Zélande:
C. BERENDSEN.
25 novembre 1949.

Pour le Royaume de Norvège:
Finn MOE.
11 décembre 1948.

Pour le Pakistan:
Zafrulla KHAN.
11 décembre 1948.

Pour le Panama:
R.J. ALAFARO.
11 décembre 1948.

Pour le Paraguay:
Carlos VASCONSELLOS.
11 décembre 1948.

Pour le Pérou:
F. BERCKEMEYER.
11 décembre 1948.

Pour la République des Philippines:
Carlos P. ROMULO.
11 décembre 1948.

Pour la Suède:
Sven GRAFSTRÖM.
30 décembre 1949.

Pour la République socialiste soviétique d'Ukraine:
Sous les réserves relatives aux articles IX et XII formulées dans le procès-verbal spécial établi lors de la signature de la présente convention.

A. VOINA.

Ministre des Affaires étrangères de la République socialiste soviétique d'Ukraine par intérim.
16 décembre 1949.

Pour l'Union des Républiques socialistes soviétiques:
Sous les réserves relatives aux articles IX et XII formulées dans le procès-verbal spécial établi lors de la signature de la présente convention.

A. PANYUSHKIN.
16 décembre 1949.

Voor de Verenigde Staten van Amerika:

Ernest A. GROSS.

11 december 1948.

Voor Uruguay:

Enrique C. ARMAND UGON.

11 december 1948.

Voor Joegoslavië:

D. Ales BEBLER.

11 december 1948.

Voor Israël:

Aubrey S. EBAN.

17 augustus 1949.

Pour les États-Unis d'Amérique:

Ernest A. GROSS.

11 décembre 1948.

Pour l'Uruguay:

Enrique C. ARMAND UGON.

11 décembre 1948.

Pour la Yougoslavie:

D. Ales BEBLER.

11 décembre 1948.

Pour Israël:

Aubrey S. EBAN.

17 août 1949.

Dit internationaal verdrag is thans tussen de volgende landen van kracht:

Saoudisch Arabië, toetreding 13 juli 1950.

België, bekrachtiging 5 september 1951.

Bulgarije, toetreding met voorbehouden, 21 juli 1950.

Cambodja, toetreding 14 oktober 1950.

China, bekrachtiging 19 juli 1951.

Korea, toetreding 14 oktober 1950.

Costa-Rica, toetreding 14 oktober 1950.

Danemarken, bekrachtiging 15 juli 1951.

Equator, bekrachtiging 21 december 1949.

Ethiopië, bekrachtiging 1 juli 1949.

Frankrijk, bekrachtiging 14 oktober 1950.

Groot-Brittannië en Noord-Ierland,

Australië, bekrachtiging 8 juli 1949.

Ceylon, toetreding 12 oktober 1950.

Guatemala, bekrachtiging 13 januari 1950.

Haïti, bekrachtiging 14 oktober 1950.

IJsland, bekrachtiging 29 augustus 1949.

Israël, bekrachtiging 9 maart 1950.

Jordanië, toetreding 3 april 1950.

Liberia, bekrachtiging 9 juni 1950.

Laos, toetreding 8 december 1950.

Monaco, toetreding 30 maart 1950.

Noorwegen, bekrachtiging 22 juli 1949.

Panama, bekrachtiging 11 januari 1950.

Philippijnen, bekrachtiging met voorbehouden, 7 juli 1950.

Polen, toetreding met voorbehouden, 14 november 1950.

Roumenie, toetreding met voorbehouden, 2 november 1950.

Cette convention internationale est actuellement en vigueur entre les pays suivants:

Arabie saoudite, adhésion 13 juillet 1950.

Belgique, ratification 5 septembre 1951.

Bulgarie, adhésion avec réserves, 21 juillet 1950.

Cambodge, adhésion 14 octobre 1950.

Chine, ratification 19 juillet 1951.

Corée, adhésion 14 octobre 1950.

Costa-Rica, adhésion 14 octobre 1950.

Danemark, ratification 15 juillet 1951.

Équateur, ratification 21 décembre 1949.

Éthiopie, ratification 1er juillet 1949.

France, ratification 14 octobre 1950.

Grande-Bretagne et Irlande du Nord,

Australie, ratification 8 juillet 1949.

Ceylan, adhésion 12 octobre 1950.

Guatémala, ratification 13 janvier 1950.

Haïti, ratification 14 octobre 1950.

Islande, ratification 29 août 1949.

Israël, ratification 9 mars 1950.

Jordanie, adhésion 3 avril 1950.

Liberia, ratification 9 juin 1950.

Laos, adhésion 8 décembre 1950.

Monaco, adhésion 30 mars 1950.

Norvège, ratification 22 juillet 1949.

Panama, ratification 11 janvier 1950.

Philippines, ratification avec réserves, 7 juillet 1950.

Pologne, adhésion avec réserves, 14 novembre 1950.

Roumanie, adhésion avec réserves, 2 novembre 1950.

Salvador, bekrachtiging 28 september 1950.

Tsjechoslovakije, bekrachtiging met voorbehouden, 21 december 1950.

Turkije, toetreding 31 juli 1950.

Viet-Nam, toetreding 11 augustus 1950.

Joegoslavië, bekrachtiging 29 augustus 1950.

Salvador, ratification 28 septembre 1950.

Tchécoslovaquie, ratification avec réserves, 21 décembre 1950.

Turquie, adhésion 31 juillet 1950.

Viet-Nam, adhésion 11 août 1950.

Yougoslavie, ratification 29 août 1950.

BIJLAGE 2

ANNEXE 2

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER – 15 SEPTEMBER 1993

Voorzitter: de h. Van Orshoven

Raadsheren: de hh. Schöller en Vanderwegen

Openbaar ministerie: de h. Derynck

Advocaten: mrs. Van der Mussele en Janssens loco Van den Heuvel

1. Rechten van de mens – Vrijheid van meningsuiting – Persvrijheid – Lasterlijk persartikel – Civielrechtelijke aansprakelijkheid – 2. Beroepsgeheim – Verdediging in rechte – 3. Pers – Getrapte aansprakelijkheid – Hoofdredacteur

1. De grondwettelijke waarborgen inzake de vrije meningsuiting en de persvrijheid doen geen afbreuk aan de regels omtrent de civielrechtelijke aansprakelijkheid. De bij het E.V.R.M. gewaarborgde vrijheid van meningsuiting kan beperkt worden onder de in art. 10, lid 2, E.V.R.M. bepaalde voorwaarden.

Ter beoordeling van het schadeverwekkend karakter van een persartikel moet onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds de verstrekte informatie, waarbij het waarheidsbeginsel een hoofdrol vertolkt, en anderzijds de opiniëring, waarbij men van journalisten niet mag verwachten dat zij zakelijk en terughoudend zijn.

Een journalist begaat een fout als hij feiten als waar voorstelt, bij wijze van afleiding uit andere feiten en zonder bijgevolg hun juistheid te hebben nagegaan, hoewel het gaat om feiten waarvan het normale bewijs perfect mogelijk is. In een democratische samenleving is het nodig, ook wanneer de pers wil schokken, kwetsen of verontrusten, dat zij uit bekende en ware feiten geen andere, kwetsende feiten als waar afleidt, wanneer deze afgeleide feiten niet bewezen kunnen worden en achteraf ook onwaar blijken te zijn.

2. Een persoon die valt onder het beroepsgeheim mag het stilzwijgen verbreken, niet alleen in de gevallen die worden opgesomd in art. 458 Sw., maar ook wanneer hij zichzelf in rechte moet verdedigen.

De rechtsvordering van die persoon tot schadevergoeding wegens het vernederend, krenkend en onnodig grievend karakter van persartikelen wordt niet ontoelaatbaar enkel en alleen omdat bij het instellen van de vordering mogelijk een van zijn beroepsgeheimen prijsgegeven zou kunnen worden.

3. De hoofdredacteur kan zich niet op het voordeel van de getrapte aansprakelijkheid van de uitgever, de drukker of de verspreider (art. 18 Gw.) beroepen.

Dat klemmt des te meer als de vordering tegen de hoofdredacteur gebaseerd is op het gebrek aan controle en toezicht dat hem verweten zou kunnen worden.

M. e. a. t/ L.

II. Over de beperkingen van de vrijheid van meningsuiting (cf. Jan Velaers, De beperkingen van de vrijheid van meningsuiting, Maklu Uitg. Antwerpen, 1990, 2 delen, 907 pp.)

Overwegende dat de Grondwet in art. 14 de vrijheid waarborgt om op elk gebied zijn mening te uiten, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd;

dat de drukpers, naar luid van art. 18 van de Grondwet, vrij is;

dat de bevoegdheid om de drukpersmisdrijven te beoordelen door art. 98 van de Grondwet werd toevertrouwd aan de jury (zie ook het decreet van 20 juli 1831 betreffende de drukpers, bevestigd zonder tijdsbeperking door de wet van 6 juli 1833, en de bijzondere bewijsprocedure in de artt. 443 e.v. Sw.);

Overwegende dat die grondwettelijke waarborgen inzake de vrije meningsuiting en de persvrijheid geen afbreuk doen aan de regels omtrent de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de art. 1382 en vlg. B.W. (Velaers, *op.cit.*, p. 208, nrs. 194 e.v.);

Overwegende dat de Belgische Grondwet aldus een evenwicht nastreeft tussen de vrijheid van meningsuiting en de noodzakelijke maatschappelijke ordening door middel van factoren die door de auteurs wel eens worden gekwalificeerd als «formeel» (cf. Velaers, *ibidem*; zie ook de bespreking door L.P. Suetens van het vermelde boek van Velaers, R.W., 1992-93, 133-135);

Overwegende dat het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (E.V.R.M.), gesloten te Rome op 4 november 1950 en goedgekeurd bij de Belgische wet van 13 mei 1955, eveneens het recht voor een ieder op vrijheid van meningsuiting bevat;

dat dit recht hier wordt omschreven als de vrijheid, niet alleen om een mening te koesteren en haar door te geven, maar ook om inlichtingen of denkbeelden te ontvangen (art. 10, lid 1, E.V.R.M.);

dat vervolgens (art. 10, lid 2, E.V.R.M.) de mogelijkheid wordt geboden om deze vrijheid te beperken, volgens de eerder genoemde auteurs niet bij wijze van formele maar met materiële voorwaarden, nl. indien deze beperkingen:

1) worden bepaald bij de wet.

2) nodig zijn in een democratische samenleving (cf. hierover het arrest Barfod van 22 februari 1989 van het Europees Hof van de Rechten van de Mens, serie A, nr. 149, §§ 27-28, p. 12; zie ook Cass., 13 september 1991, *Bull.*, 1992, 41 en de noot 2 waarin o.m. naar het arrest Barfod wordt verwezen),

3) bv. in het belang van de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen of nog om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen;

dat zij bovendien moeten worden toegepast zonder discriminatie (art. 14), zonder het grondrecht te vernietigen of meer te beperken dan bij het E.V.R.M. is voorzien (art. 17) en slechts met het doel waarvoor daartoe de bevoegdheid is gegeven (art. 18);

III. Over de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbank

Overwegende dat de vordering, zoals ingesteld door de geïntimeerde, gebaseerd is op een onrechtmatige daad vanwege de appellanten (artt. 1382 e.v. B.W.);

dat er sedert het bestaan van de bepalingen der art. 92, § 1, 2° en 764, 4° van het Gerechtelijk Wetboek geen twijfel meer kan over bestaan dat deze vordering tot de bevoegdheid behoort van de rechtbank van eerste aanleg (cf. Velaers, *op.cit.*, pp. 211-214, nrs. 197-199);

dat het hoger beroep op dit punt bijgevolg ongegrond is;

IV. Over het beroepsgeheim

Overwegende dat de geïntimeerde inspecteur is bij de gerechtelijke politie te (...);

dat hij aldus valt onder het «ambtsgeheim» (cf. L. Huybrechts, «Het ambtsgeheim van de politiemannen en het publiek feit, noot onder Brussel», 20 december 1988, *R.W.*, 1988-89, 1332) van de officieren van gerechtelijke politie, nl. onder het beroepsgeheim dat is ingesteld ten voordele, niet van een bepaald beroep, maar van de rechtsbedeling;

Overwegende dat de appellanten beweren dat de inleiden-de dagvaarding alsmede de hele verdere procedure door de geïntimeerde werd ingesteld en vervolgd met schending van art. 458 Sw. dat correctionele straffen stelt op het bekendmaken, buiten de gevallen die daar worden genoemd, van de geheimen die uit hoofde van hun staat of beroep zijn toevertrouwd aan de personen die deze geheimen bekendmaken;

Overwegende dat de geheimhouder evenwel het stilzwijgen mag verbreken, niet alleen in de gevallen die worden opgesomd in art. 458 Sw. (nl. wanneer de wet daartoe verplicht of de geheimhouder wordt geroepen in rechte getuigenis af te leggen), maar ook wanneer hij zichzelf in rechte moet verdedigen (cf. H. Nys, «Overzicht», *R.W.*, 1985-86, 1268, nr. 39; zie ook wat over het geheim der beraadslaging wordt geschreven door Solus et Perrot, *Droit judiciaire privé*, I, Sirey, Parijs, 1961, p. 698, nr. 828; vergelijk nog met Cass., 9 februari 1988, *Bull.*, 1988, 662);

Overwegende dat de geïntimeerde zijn vordering baseert op het volgens hem duidelijk vernederend, krenkend en totaál onnodig grievend karakter van persartikelen die bovendien onjuist zouden zijn;

dat de rechtsvordering (l'action) tot schadevergoeding, die hij op die grond bezit, niet ontoelaatbaar wordt (voorafgaand dus aan het instellen van de vordering), enkel en alleen omdat bij het instellen van de vordering (la demande) mogelijk een van zijn beroepsgeheimen zou kunnen worden prijsgegeven;

dat de appellanten vervolgens niet aantonen waar de geïntimeerde, bij het instellen en vervolgen van de vordering en bijgevolg bij het geven van een verklaring omtrent de feiten waarover werd gepubliceerd, in concreto zijn beroepsgeheim zou hebben geschonden;

dat ook hierbijgevolg het door de appellanten aangevoerde middel faalt;

V. Over de getrapte aansprakelijkheid

Overwegende dat het tweede lid van art. 18 Gw. voorschrijft dat, wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd;

dat M. zich hierop steunt om te beweren dat de tegen hem ingestelde vordering niet ontvankelijk is;

Overwegende dat M. wel de hoofdredacteur is maar niet de uitgever, de drukker of de verspreider van het weekblad H. en van de gewraakte persartikelen (vergelijk hier met de verwijzing naar het begrip «redactionele autonomie» door Velaers, *op.cit.*, pp. 216-217, nr. 202);

dat, bovendien, de vordering van de geïntimeerde tegen M. gebaseerd is op het gebrek aan controle en toezicht dat aan deze appellant zou kunnen worden verweten;

dat het hoger beroep aldus ook op dit punt als ongegrond moet worden afgewezen;

VI. Over de gewraakte persartikelen

Overwegende dat H. in nr. 2390 van 26 juni 1986 op de p. 42 en vlg. een artikel heeft gepubliceerd «Incest in Vlaanderen mag – De zeer droevige lotgevallen van Wim (3) en Jan (6)»;

dat hierin het verhaal wordt verteld van de moeilijkheden tussen een echtpaar, waarvan de twee kinderen aan de moeder werden toevertrouwd met een bezoekrecht voor de vader;

dat dit bezoekrecht, altijd volgens H., geschorst zou zijn nadat bij de oudste, Jan, na een bezoekrecht anale irritatie zou zijn vastgesteld;

dat het bezoekrecht nadien hersteld zou zijn, maar dat de klachten van de moeder wegens verkrachting van de kinderen door de vader bleven aanhouden;

Overwegende dat H. vervolgens verhaalt dat de geïntimeerde de opdracht kreeg de vader «tijdens diens bezoekrecht te schaduwen»;

Overwegende dat blijkt uit een niet betwist attest van 24 januari 1989 van de hoofdcommissaris voor gerechtelijke opdrachten bij het parket te (...) dat deze «bewaking» van de vader en het zich ophouden in diens woning door de geïntimeerde, gebeurde ingevolge een persoonlijke mondelinge opdracht van de procureur des Konings, gericht aan de hoofdcommissaris, opdracht die aan de geïntimeerde werd doorgegeven omdat deze laatste «toen met weekdiens was»;

dat het vervolgens de hoofdcommissaris was die de geïntimeerde heeft verzocht «zich te laten vergezellen door zijn echtgenote en dit op vraag van de heer Procureur des Konings, dit om zijn professionele anonimiteit te bewaren»;

Overwegende dat het vermelde artikel van 26 juni 1986, in het licht van dit attest, geen duidelijke onwaarheden bevat waar het, p. 43, het verhaal vertelt van het verblijf van de geïntimeerde met zijn echtgenote bij de vader, verblijf dat als zeer aangenaam wordt beschreven en dat eindigt met een verslag van de geïntimeerde waaruit blijkt dat «op geen enkel moment iemand van de kinderen met hun vader de woonkamer heeft verlaten»;

Overwegende dat niet betwist wordt dat, ondanks het feit dat de kinderen en hun vader de hele tijd in het gezelschap zouden zijn geweest van de geïntimeerde en van diens echtgenote, de oudste bij zijn thuiskomst opnieuw verklaarde «papa heeft het weer gedaan...»;

dat deze verklaring tot gevolg zou hebben gehad dat het kind opnieuw werd ondervraagd door een collega van de geïntimeerde, waarbij het zou hebben toegegeven dat het door zijn moeder werd aangezet om de vader te belasteren;

dat H. aan het proces-verbaal omtrent dit verhoor twee dingen verwijt:

1) dat het werd opgesteld in fraaie volzinnen in een zodanig contrast met de kindertaal dat het niet de echte verklaring van het kind kan weergeven;

2) dat slechts uit een drie maanden later opgesteld proces-verbaal blijkt dat ook de geïntimeerde mee het verhoor heeft afgenomen;

dat het kind, volgens H., later aan zijn moeder zou hebben verklaard dat het de geïntimeerde was die hem zou hebben gedwongen zijn verklaringen in te trekken;

dat ook deze feiten niet worden ontkend door de geïntimeerde waar hij in zijn conclusie toegeeft dat hij er door zijn collega werd bijgehaald «tot staving van het feit dat de gerechtelijke diensten de waarheid kenden», dit is: om aan het kind duidelijk te maken dat er een getuige was van het feit dat het zich nooit met de vader had afgezonderd en dat er nooit seksuele handelingen werden verricht door de vader, en bij-

gevolg om er het kind toe aan te zetten zijn eerdere verklaringen te wijzigen;

Overwegende dat in een later nummer van H. (volgens de geïntimeerde was dat in het volgende, nr. 2391, maar volgens de appellanten pas in het nummer van 17 juli 1986), blz. 6, een nieuw artikel wordt gewijd aan de zaak «De blinddoek van Justitia – Incest in Vlaanderen mag – Nog steeds»;

dat hierin wordt gewezen op het feit dat H. onder druk zou zijn gezet door de vader, hetgeen gesteld wordt tegenover het feit dat «binnen het gerechtelijk apparaat... dat soort brute machtsmiddelen blijkbaar wél (werken)»;

dat hierbij verwezen wordt naar het aangenaam verblijf van de geïntimeerde, met zijn echtgenote, bij de vader;

dat de omstandigheid dat de echtgenote van de geïntimeerde aanwezig was wordt uitgelegd, hetzij als het feit dat de familie van de geïntimeerde bevriend was met de vader, hetzij als het gevolg van een persoonlijke uitnodiging van de vader aan de echtgenote;

dat hierbij de vraag wordt gesteld of de geïntimeerde zich niet had moeten wraken in plaats van nadien nog het kind onder druk te zetten om zijn verklaringen in te trekken;

Overwegende dat H. in zijn nr. 2402 van 18 september 1986 opnieuw een artikel publiceert onder de titel «Incest in Vlaanderen mag, deel drie», deze keer met een voorwoord van hoofdredacteur M.;

dat hier foto's worden gepubliceerd waaruit de verwondingen zouden moeten blijken die aan de benen van het kind zouden zijn toegebracht door de vader, alsmede tekeningen door de kinderen van hun vader en de letterlijke tekst van de verklaring die door de oudste zou zijn afgelegd vooraleer besloten werd tot het bijwonen door de geïntimeerde van het bezoekrecht;

dat deze verklaring, waarin het kind zijn vader beschuldigt van seksuele handelingen, gesteld wordt tegenover «één herroeping van de verklaringen bij een verhoor van de inmiddels geschorste Gerechtelijk Inspecteur L...» (p. 15);

dat de appellanten, waar zij beweren dat deze schorsing «een eigentijdse vertaling is van het feit dat inspecteur L. niet meer verder in het onderzoek is tussengekomen» en haar verder afdoen als «één enkele verschoonbare misslag», terzelfder tijd ook toegeven dat zij hier een onwaarheid hebben verteld, zij het, zoals de eerste rechter het uitdrukt, dat zij uit het niet verder tussenkomen het onterechte besluit van een schorsing hebben getrokken;

Overwegende dat er vervolgens nog een vierde artikel wordt voorgelegd uit nr. 2409 van 6 november 1986, getiteld «De zaak Wim en Jan – onder militanten»;

dat hierin evenwel geen nieuwe elementen naar voren worden gebracht;

VII. Over de aansprakelijkheid van de appellanten

Overwegende dat, ter beoordeling van het schadeverwekkend karakter van een persartikel, een onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds de verstrekte informatie, waar het waarheidsbeginsel een hoofdrol vertolkt, en anderzijds de opiniëring, waar men van journalisten niet mag verwachten dat zij, volgens de woorden van Jessurun d'Oliveira, «als bloedloze boekhouders die met karnemelk in d'adren ook bij stollende misstanden en hooglopende conflicten zakelijk en terughoudend, beziel met alle dankbare égards, met de hoed in de hand een schuchter geluid laten horen» (cf. Velaers, *op.cit.*, pp. 408-415, nrs. 428 e.v., met een verwijzing ook naar het tweede arrest Lingens van 8 juli 1986, serie A nr. 103, van het E.H.R.M.; zie ook Cohen-Jonathan, *La convention européenne des droits de l'homme*, Parijs en Aix-

en-Provence 1989, pp. 449 e.v., vooral p. 477, en zeer recent het arrest Castells van 23 april 1992 van het E.H.R.M., *R.U.D.H.*, 1992, 234 e.v., vooral p. 240, § 42);

Overwegende dat uit de thans overgelegde stukken en uit de standpunten van de partijen blijkt dat de appellanten in ieder geval twee feiten als waar hebben vermeld, terwijl zij onwaar waren, nl.:

1) dat de geïntimeerde, toen hij het bezoekrecht controleerde en hierbij zijn echtgenote meenam, dit gedaan zou hebben, hetzij als vriend van de vader en bijgevolg uit eigen beweging, hetzij op uitnodiging van de vader, terwijl nochtans bewezen wordt dat zijn echtgenote hem gezelschap hield op verzoek van zijn hoofdcommissaris en van de procureur des Konings;

2) dat de geïntimeerde na zijn tussenkomst in het bezoekrecht geschorst zou zijn als inspecteur van gerechtelijke politie, terwijl de appellanten thans toegeven dat hij alleen maar niet meer in deze zaak is opgetreden;

Overwegende dat er geen andere onwaarheden bewezen zijn, terwijl de opiniëring van H., behoudens in de mate waarin zij op deze onware feiten is gesteund, niet luidt aan een gebrek aan onderbouwende feiten of onnodig grievend is;

Overwegende dat de door de appellanten voorgestelde overlegging van stukken, die hier eigenlijk een toepassing is van de art. 5 van het decreet van 20 juli 1831 en 447 Sw., dan ook overbodig is (vergelijk hier ook met het reeds geciteerde arrest Castells, p. 241, § 47-48);

Overwegende dat de appellanten toegeven dat zij de twee vermelde feiten als waar hebben voorgesteld bij wijze van afleiding uit andere feiten en zonder bijgevolg hun juistheid te hebben nagegaan, hoewel het hier gaat om feiten waarvan het normale bewijs perfect mogelijk was;

Overwegende dat uit de geciteerde teksten ook duidelijk blijkt dat in de gewraakte artikelen de appellanten deze onware feiten door middel van afleiding als waar hebben voorgesteld met de bedoeling de ontvankelijkheid te benadrukken van «het gerechtelijk apparaat», met inbegrip dus van de geïntimeerde, voor «de brute machtsmiddelen» van een vader wiens uitoefening van het bezoekrecht wordt bekritiseerd, en om de, volgens H. eenmalige herroeping door het kind van zijn bekentenissen te stellen tegenover de verklaringen waarin de vader wel werd beschuldigd;

dat de vermelde feiten, waarvan het wettelijk bewijs toegelaten was, maar waarvan het tegenbewijs wordt geleverd en/of waarvan wordt toegegeven dat zij onjuist waren, en die van dien aard zijn dat ze de eer krenken van de geïntimeerde of hem aan de openbare verachting blootstellen, bijgevolg kwaadwillig te zijne laste werden gelegd;

dat het misdrijf, dat in de strafwet als laster wordt omschreven, bijgevolg bewezen werd;

Overwegende dat het de duidelijke bedoeling was van de schrijvers van de artikelenreeks «Incest in Vlaanderen mag», van «het gerechtelijk apparaat» rake verwijten toe te sturen omtrent de wijze waarop het de klachten omtrent incest had behandeld;

dat het evenwel nodig is in een democratische maatschappij, ook wanneer de pers wil schokken, kwetsen of verontrusten («'informations' ou 'idées'... qui heurtent, choquent ou inquiètent», arrest Castells, *op.cit.*, p. 240, nr. 42), uit de bekende en ware feiten die bewezen worden uit documenten waarover die pers kon beschikken of die zij minstens heeft kunnen inzien, geen andere kwetsende feiten als waar af te leiden, wanneer deze afgeleide feiten niet kunnen worden bewezen en achteraf ook onwaar blijken te zijn;

Overwegende dat blijkt uit de lezersbrieven die in H. werden gepubliceerd, dat de geïntimeerde werkelijk in zijn eer en goede naam werd geraakt;

dat niet bewezen wordt dat dit ook het geval was bij de lezers van sommige dagbladen;

dat deze schade het best zal worden hersteld, vooral naar de toekomst toe, door de publikatie in H. alleen, niet van de volledige tekst van dit arrest, maar van de aangeduide passage in het hiernavolgend dispositief;

dat die publikatie moet geschieden op kosten van de appellanten;

dat de in het verleden door de geïntimeerde geleden morele schade slechts helemaal zal worden hersteld door het toekennen van een provisionele vergoeding van één frank;

Overwegende dat deze schadeloosstelling niet alleen ten laste komt van de twee ondertekenaars van de artikelen, maar, mede door de reeds geciteerde redactionele autonomie waarbij het redactionele beleid bij de hoofdredacteur ligt, en ook ingevolge het vermelde voorwoord van de hoofdredacteur, eveneens ten laste van M.;

...